

Dokumentation i förskolan

Vad blir till?

Namn: Camilla Lundqvist & Linda Gustafsson
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2020
Handledare: Anne Solli
Examinator: Pia Williams

Nyckelord: förskola, förskollärare, dokumentation, uppfattningar,
fenomenografi

Abstract

Syftet med vår studie är att undersöka olika förskollärares uppfattningar av dokumentation samt hur dokumentation kan bli till i förskolan. Förskolans läroplan revideras och uppdateras ständigt och därav menar vi att ny forskning också behöver tillkomma. "Läroplan för förskolan" (2018) beskriver ett nytt begrepp, undervisning, och samtidigt beskrivs dokumentationen som förskollärarens ansvar enligt läroplanen. För att ta reda på förskollärarnas uppfattningar om dokumentation har vi utgått från ett fenomenografiskt perspektiv och använt intervju som metod. Resultaten visar att förskollärarna uppfattar dokumentation som ett utvecklande verktyg som för deras arbete i verksamheten framåt. Samtidigt finns det nyanser av att dokumentation kan uppfattas otydlig och komplext. Förskollärarna har olika mycket tid avsatt för dokumentation och nyanser om hur man som förskollärare förhåller sig till tiden uttrycks bland annat i att man känner sig stressad, samt tid är något man får "hitta". Den dokumentationsform som framkommer vanligast är att ta bilder med förskolans Ipad på det barnen gör i kombination med att man reflekterar över barnens kunskaper och vad man beskriver som barnens lärprocesser. Dokumentationen beskrivs ske främst i planerade projekt eller vad förskollärarna benämner som "undervisningstid". Bilder väljs ut av barn och förskollärare för att hängas upp på väggar riktade till barn och föräldrar. Dokumentation synliggörs även på digitala plattformar och digitala medier så som Instagram. Förskollärarna uppfattar att dokumentationen främst riktar sig till barn, föräldrar och verksamheten men också till chefer, rektorer, kommunen och politiker. Det framkommer i studien att det är vanligt förekommande att läroplansmål väljs ut av kommunen för att förskolläraren sedan förväntas arbeta mot dessa i sin barngrupp. En uppfattning är att dokumentation inte upplevs meningsfull när läroplansmål väljs ut av externa intressenter då förskolläraren menar att det då inte tar avstamp i barngruppens behov eller intressen.

Förord

Denna empiriska undersökning är vårt examensarbete på förskolläraryrket vid Göteborgs Universitet. Vi vill tacka de förskollärare som tog sig tid för att bli intervjuade i vår studie. Vi vill även tacka vår handledare Anne Solli som stöttat oss i vår process, samt våra familjer för deras förståelse när vi befunnit oss i vår skrivbubbla.

14 januari 2020

Camilla Lundqvist & Linda Gustafsson

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
3	Tidigare forskning	2
4	Teoretisk utgångspunkt	5
4.1	Fenomenografi	5
4.2	Centrala begrepp.....	6
5	Metod	7
5.1	Planering och genomförande av metod.....	7
5.2	Intervju som metod.....	8
5.3	Kvalitativ ansats	8
5.4	Urval.....	9
5.5	Generalisering, reliabilitet och validitet.....	9
5.6	Etik.....	10
5.7	Bearbetning av material.....	11
5.8	Intervjupersonerna.....	11
6	Analysmetod	12
7	Resultatanalys	12
7.1	Forskningsfråga 1: Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?.....	13
7.2	Forskningsfråga 2: Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?.....	16
7.3	Forskningsfråga 3: På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?.....	23
8	Slutdiskussion	27
9	Slutsats	33
11	Förslag på vidare forskning	35
13	Bilagor.....	39
13.1	Bilaga 1 Informationsbrev	39
13.2	Bilaga 2 Intervjufrågor	40

1 Inledning

Dokumentation kommer snart vara en stor del av våra arbetsuppgifter i förskolan och det är vi som förskollärare som kommer att ha huvudansvaret för dokumentationen. Enligt ”Läroplan för förskolan” (2018) framgår det att förskolläraren ansvarar för att dokumentera i förskolan för att sedan kunna utvärdera hur förskolan når läroplansmålen och stöttar barnen i sitt eget lärande:

“Förskollärare ska ansvara för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs, dokumenteras och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål” (Läroplan för förskolan, 2018, s.18).

Genom våra tidigare erfarenheter från förskolan kan dokumentation se ut på olika sätt beroende på vart man arbetar. Skolverket (2020a) beskriver att dokumentationen ska vara till för att systematiskt kunna utveckla verksamheten och erbjuda barnen en förskola av god kvalitet. De beskriver att både barn och vårdnadshavare ska få vara delaktiga i dokumentationen och i utvärderingen av förskolan. Vi upplever dock att det finns en slags otydlighet i uppdraget att dokumentera när det inte finns en tydlig mall på *hur* dokumentation går till. Enligt ”Läroplan för förskolan” (2018), som trädde i kraft 2019, tillkom även ett nytt centralt begrepp, *undervisning*. Detta begrepp återfinns inte i någon av förskolans tidigare reviderade läroplaner.

Vi blir nyfikna på *hur* vi förväntas dokumentera när vi nu även enligt den reviderade läroplanen ska bedriva undervisning i planerade och spontana situationer. I en tidigare studie från Löfgren (2016) intervjuades 17 förskollärare år 2012-2013 i syfte att undersöka vad som dokumenterades och vad som inte dokumenterades. Studien visade på att omsorgen blev bortprioriterad trots att den tog störst plats i det dagliga arbetet i förskolan. Istället var det just läroplansmål som blev framträdande med stort fokus på lärande. Enligt ”Läroplan för förskolan” (2018) ansvarar förskolläraren för att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Om omsorgen var något som inte synliggjordes i dokumentationsarbetet då, hur ser det då ut nu? Vad är det som synliggörs i dokumentationen och hur blir den till?

Men bakgrund av detta så väcktes en nyfikenhet kring vad förskollärare har för uppfattningar om dokumentationsarbetet. Vi tycker det behövs ny forskning på ämnet då ”Läroplanen för förskolan” (2018) ständigt revideras. Vår empiriska studie utgår från ett fenomenografiskt perspektiv, då vi i vår studie vill undersöka förskollärarens olika *uppfattningar* om *hur* dokumentationen kan bli till i förskolan. Som metod har vi genomfört intervjuer med sex förskollärare med olika lång erfarenhet. Förskollärarna arbetar på fyra olika förskolor med barn i olika åldrar.

2 Syfte & Frågeställningar

Då det inte framgår i ”Läroplan för förskolan” (2018) *hur* man ska dokumentera i förskolan är syftet med vår studie att undersöka olika förskollärares uppfattningar av dokumentation i förskolan och *hur* dokumentationen kan *bli till*.

För att få svar på förskollärarens uppfattning om hur man ska dokumentera och hur dokumentation kan bli till har vi formulerat tre frågeställningar:

- Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?
- Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?
- På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?

3 Tidigare forskning

I detta stycke kommer vi att redovisa för ett antal studier som undersöker dokumentation i förskolan. I de olika studierna har man bland annat undersökt omsorgens och lärandets plats i dokumentationen, vad som synliggörs i och med dokumentationen och vad förskollärare tycker om dokumentation i förskolan.

I en forskningssammanställning som gjorts av Vetenskapsrådet i samarbete med Skolverket år 2012 (refererad i Åsen & Vallberg Roth, 2012), var syftet att undersöka olika sätt att utvärdera förskolans kvalitet. Man gör i sammanställningen skillnad på en utvärderingstradition i förskolan där man bedömer barnet, vilket benämns som en anglosaxisk tradition och en annan skandinavisk utvärderingstradition med avsikt att istället utvärdera processer och omständigheter i verksamheten. Man menar att den svenska utvärderingen går i riktning mot att bli mer och mer likt den anglosaxiska traditionen. I och med den här sammanställningen presenteras bland annat en studie som gjordes av Lefdahl och Perez Prieto där de har undersökt lokala planerings och utvärderingstexter producerade under åren 1995-2005. I utvärderingstexterna såg man att omsorg blev mindre framträdande och det pedagogiska uppdraget hamnar i fokus. Barns lärande betonas mer och mer i och med att läroplanen infördes och även i nationella utvärderingar av förskolan gjorda år 2004 samt 2008 framgår det att lärande har fått en alltmer framträdande plats i förskolan.

Insulander och Svärdemo Åberg (2014) har i sin studie studerat vilket slags innehåll i läroplanen som erkänns i och med förskollärarens arbete med läroplanen och det systematiska kvalitetsarbetet. Videoobservationer på två förskolor av förskollärarens planering, genomförande och uppföljning har studerats. Resultatet av studien visar att förskollärarna tenderar att utvärdera barns prestationer på individnivå och inte som ett redskap för verksamheten att utvecklas. Studien visar att det råder en osäkerhet kring hur man som förskollärare ska se på barns lärande som ett verktyg för att utvärdera den egna verksamheten. Genom att ständigt visa upp förskolans prestationer för exempelvis föräldrar eller politiker fann man att förskolor lyfter fram vissa delar av verksamheten mer än andra och då i syfte att exempelvis synliggöra för föräldrar att man erbjuder barnen att lära om vissa kunskaper så som matematik.

I Löfgrens (2016) studie deltog 17 förskollärare från sju olika förskolor mellan åren 2012 och 2013. Förskollärarna intervjuades i syfte att undersöka omsorgens plats i dokumentationsarbetet. I studien beskriver författaren vad som visas upp och inte i och med dokumentationen. Studie visar att; trots att omsorgen tar störst plats i det dagliga arbetet i förskolan, så blir den inte prioriterad i dokumentationen. Istället visar studien på att det är läroplansmål med stark betoning på lärande som synliggörs i dokumentationen. Intervjuerna med förskollärarna visade bland annat att det fanns en oro kring hur framtiden kommer att se ut då det blir mer och mer fokus på lärande och att vara professionell som förskollärare i och

med kravet på dokumentation. Förskollärarna i intervjuerna pratar sällan om omsorgen i sitt arbete med dokumentation. Löfgren (2016) funderar kring förskollärarens alltmer mer professionella roll och det ökade fokuset på lärande och hur det påverkar barnen i det långa loppet. I och med att omsorgen tar mindre och mindre plats i förskolans uppdrag och mer fokus riktas mot barns individuella lärande lyfter Löfgren (2016) frågan om hur våra framtida samhällsmedborgare ska bli till.

I en tidigare studie av Johansson (2011) var syftet att titta på små barns olika möten med deras pedagoger i förskolan. Studien genomfördes genom observationer av barn och förskollärare, intervjuer med förskollärare samt enkäter till arbetslag och ledning. Johansson (2011) menar att dokumentationen kan vara en viktig del i arbetet för att kunna se barns lärande. Studien har genomförts på 30 förskolor, med totalt 105 pedagoger och ca 450 barn. Författaren beskriver dokumentationen som en hjälp för barnen att se sitt eget lärande, vilket i sin tur kan motivera barnen att vilja lära sig mer. Man föreslår i studien att använda dokumentation exempelvis genom att barnet får reflektera över ett fotografi på något som barnet gjort eller där barnet deltagit och att barnet då erbjuds reflektera över sitt eget lärande. Studien tar också upp att det etiska dilemmat med att dokumentera är att den som observerar har mer makt än den som blir betraktad, vilket gör att barnet får en mer underordnad position jämfört med förskolläraren. Johansson (2011) anser att det är viktigt att ställa sig frågor som vad det är som dokumenteras, varför man dokumenterar samt för vem man dokumenterar i förskolan.

Emilson och Pramling Samuelsson (2014) genomförde en studie på två olika förskolor med totalt 30 barn i åldern ett till tre år samt sju förskollärare. I studien ville man genom videoobservationer undersöka vad som blir fokus för dokumentation om man som förskollärare arbetade utifrån pedagogisk dokumentation. I videoobservationerna kunde man se återkommande mönster i kommunikationen mellan förskollärarna och barnen; förskollärarna kommunicerade inte så mycket med barnen. Dessutom handlade samtalen mellan förskollärare och barn enbart om instruktioner eller frågor till barnen om det som förskollärarna hade för avsikt att dokumentera. Ett annat mönster som synliggjordes var vikten av att ta perfekta bilder till dokumentationen i syfte att kunna visa upp dessa. Det resulterade i att förskolläraren styrde barnen till det som förskolläraren själv ansåg var av värde att dokumentera. Studien visade också på bristande uppmärksamhet i förskollärarens förhållningssätt gentemot de andra barnen i rummet medan dokumentation pågick. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) menar i sin studie att dokumentationen kan göra att man synliggör vad ett barn kan eller inte kan och att barnen då blir värderade för sina prestationer istället för vilka de är.

Löfdahl-Hultman, Folke-Fichtelius och Löfgren (2015) har undersökt texter producerade på lokal förskolenivå samt kommunal ledningsnivå och då bland annat ett så kallat "systematiskt dokumenterat kvalitetsarbete" vilket används som underlag för utvärdering i förskolan. De har även tittat på policydokument över tid för att undersöka förväntningar i och med det ökande kravet på dokumentation. De har intervjuat förskollärare, tjänstemän på kommunal ledningsnivå samt företrädare för förskolornas huvudman. De beskriver att kraven har ökat på förskollärarnas dokumentation och att förskollärarna lägger mer och mer fokus på att synliggöra lärande i förskolan. Detta menar man beror på att lärande nu betonas i förskollärarens styrdokument, det finns en ökad statlig tillsyn kring förskollärarens profession och att det beror på den marknadsanpassning som nu finns, där förskolorna står i konkurrens till varandra. Omsorgen beskrivs då hamna i skymundan eftersom den inte erkänns och synliggörs på samma sätt som lärande. I studien menar man därmed att förskollärarens

profession går mot att man arbetar alltmer "professionellt", vilket verkar betyda att man som förskollärare förväntas synliggöra lärande i verksamheten på olika sätt. Till följd av detta menar man förskolläraren arbetar allt mindre omsorgsinriktat.

Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) beskriver vidare i studien att förskollärarna har ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet där uppföljning, utvärdering och utveckling ska ske i samverkan med föräldrar och barn. Då omsorgen inte erkänns som viktig på samma sätt som lärandet i dokumentation och utvärdering råder en osäkerhet; dels kring omsorgens plats i dokumentationen, dels kring hur man som förskollärare ska dokumentera över huvud taget. Detta menar man beror på läroplanens motstridighet där olika aktörer vill utforma läroplanen på två olika sätt; vissa aktörer förespråkar en mer "allmän" läroplan och andra aktörer önskar en mer skolförberedande läroplan. De båda läroplansinriktningarna samsas i dagens läroplan vilket tycks skapa förvirring hos förskollärarna. När man ser till omsorgens plats i dokumentationen föreslås det i studien att den skulle kunna synliggöras genom att dokumentera och utvärdera förskollärarnas förhållningssätt. Men eftersom omsorgen inte synliggörs och reflekteras över i samma mått som lärande så blir omsorgsdelen otydlig kring hur den platsar i förskollärarens professionella uppdrag. I vissa exempel gör man omsorgen till att bli mätbar. Detta genom exempelvis enkätundersökningar som går ut till vårdnadshavare, där de får svara på hur väl de uppskattar att sina barn trivs på förskolan. Här finns krav och förväntningar på förskolan att visa på resultat och kvalitet för att också locka nya familjer till att välja just deras förskola. Detta leder till ett ökat fokus på barns individuella lärande i dokumentationen, då det i slutändan blir ett mått på verksamhetens kvalitet.

Vallberg Roth och Månsson (2011) har studerat individuella utvecklingsplaner samt dokumentation från alla förskolor i en och samma kommun. Olika texter av styrdokument på olika nivåer samlades in år 2008. Fokus från studien kom att ligga på Reggio Emilia inspirerade förskolor samt förskolor med inriktningen Montessori. I studien undersöktes bland annat vad det var som dokumenterades på de olika förskolorna och hur barnen då positionerades olika beroende på vilket sätt man dokumenterade på. Resultaten av studien visade på att de olika styrdokumenterna hade både liknande och varierande utformning och beroende på vilket sätt man valde att dokumentera på så kom barnen att positioneras olika. Positioner så som "det kompetenta barnet" erbjöds medan andra positioner så som exempelvis det kreativa, kritiska och lekfulla barnet inte möjliggjordes på samma sätt. Möjligheten för barn att positioneras som ett barn som behöver omsorg och omtanke var svag i det material som undersöktes. Förskollärarna använde sig av olika slags mallar som var utformade med på förhand bestämda mål, där förskolläraren sedan kunde mäta huruvida barnen lärt sig det specifika målet. Vallberg Roth och Månsson (2011) är kritisk till att lärandet inte istället utgår från barnets eget intresse och väcker funderingar som vilka samhällsmedborgare vi avser att fostra i förskolan i och med dessa standaliserade mallar som endast verkar erbjuda en viss typ av position för barnen.

Knauf (2020) genomförde kvalitativa intervjuer med 12 förskollärare från Tyskland respektive Nya Zeeland för att jämföra olika strategier i deras dokumentationsarbete. Tyskland valdes ut på grund av låga krav på dokumentation och Nya Zeeland då man dokumenterar på en hög nivå. På frågan om varför de dokumenterar hade de liknande svar som handlade om att synliggöra barns intressen, vilket gjorde att förskollärarna kunde planera sitt arbete. Att förskollärarna fick tid avsatt visade sig vara en avgörande faktor för att kunna arbeta med dokumentation, samt att få diskutera dokumentationen i arbetslaget. Genom att diskutera med kollegor menar förskollärarna att de kan dela erfarenheter med varandra och att

de även får syn på vad som är viktigt att dokumentera och inte. Detta i sin tur sparar tid då man inte kan dokumentera allt. I Nya Zeeland har man avsatt tid dagligen för att diskutera i arbetslaget, för att nå en högre kvalitet, "ett djup", i dokumentationsarbetet. I tyska förskolor diskuterades dokumentationen däremot samtidigt som man tog hand om barnen, exempelvis vid mellanmålet vilket då blev mer snabba utbyten av information.

Sammanfattningsvis kan vi förstå studiernas resultat som att lärande har fått en mer framträdande roll än omsorg i och med styrdokument och förskollärarens ökade krav på att dokumentera (Åsen & Vallberg Roth, 2012). En av studierna visade att beroende på vilken dokumentationsform som förskolläraren använder, så kommer barnen i förskolan att positioneras olika och vissa dokumentationsformer möjliggör endast ett visst sätt för barn att positionera sig på (Vallberg Roth och Månsson, 2011). I resultat av videoobservationer kunde man bland annat se att förskollärare styrde barnen i syfte att skapa bilder på ett visst sätt och att barnen värderades för vad de kunde och inte kunde i och med dokumentationen (Emilson & Pramling Samulesson, 2014). En annan videoobservation visar att barnens prestationer utvärderas på individnivå och att vissa läroplansmål så som exempelvis matematik väljs ut för att "visas upp" för bland annat föräldrar. Just den här studien visar också på att det råder en osäkerhet från förskollärarna kring dokumentationen (Insulander & Svärde Åberg, 2014). En fråga som lyfts är vad som händer med framtidens samhällsmedborgare då vi i förskolan inte fokuserar på omsorgen för oss själva och varandra, utan istället lägger mer och mer fokus på ett mer individuellt lärande (Löfgren 2016). Detta gör oss intresserade av att undersöka olika förskollärares uppfattning om dokumentationen i förskolan.

4 Teoretisk utgångspunkt

Inom vetenskapen tar man hjälp av ett teoretiskt perspektiv och olika begrepp för att kunna se på något på ett systematiskt sätt, likt ett par glasögon som man tar på sig för att kunna se på något i ett visst perspektiv. Detta för att forskning ska baseras på vetenskap och inte eget "tyckande" (Pramling, 2020). I vårt arbete tar vi utgångspunkt i fenomenografisk perspektiv, vilket redogörs för som ett sätt att undersöka olika uppfattningar. Fenomenografiskt perspektiv samt centrala begrepp förklaras nedan.

4.1 Fenomenografi

Fenomenon kommer från grekiskans "fainesthai" och betyder "att visa sig". Grafi kommer från grekiskan och betyder "att beskriva något". Inom fenomenografien är man intresserad av hur något visar sig eller framträder för någon samt för människors olika beskrivningar av ett visst fenomen (Uljen, 1989). Forskningsinriktningen fenomenografi skapades och utvecklades av Ference Marton och hans forskningsgrupp vid Göteborgs universitet för ca. 40 år sedan. Forskningsinriktningen användes inom pedagogiken för att beskriva människors uppfattningar av ett fenomen. Man ville kartlägga människors olika uppfattningar av något specifikt. I ett fenomenografiskt perspektiv är resultatet av olika människors uppfattningar av ett visst fenomen av intresse och variationen av synsätt kring ett visst fenomen. Skillnader i uppfattningar samt vilken betydelse det kan ha i det man undersöker (Svensson & Åkerblom, 2020). Marton (1981) beskriver att man i forskningsinriktningen måste skilja på första och andra ordningens perspektiv. Första ordningens perspektiv handlar om att beskriva aspekter av världen så som den är. Andra ordningens perspektiv handlar om människors beskrivningar eller uppfattningar av världen. De båda ordningarna menar Marton (1981) kompletterar

varandra då man först presenterar första ordningens perspektiv, alltså någonting så som det är. Sedan utgår man från andra ordningens perspektiv då man är intresserad av människans uppfattningar av fenomenet. Uljens (1989) beskriver att man inom fenomenografin mer fokuserar på den andra ordningens perspektiv då man vill få fram människans uppfattningar av ett fenomen.

Vi vill med hjälp av det här perspektivet undersöka de variationer som kan finnas beroende på hur man som förskollärare ser på dokumentation i förskolan. Svensson och Åkerblom (2020) menar att de olika uppfattningarna man undersöker bildar underlag för den data man samlar in. De olika upplevelserna kan sedan kategoriseras utifrån dess likheter och skillnader och dessa bildar sedan underlag för studiens analys och resultat.

4.2 Centrala begrepp

Begrepp presenteras här utifrån ett fenomenografisk perspektiv. Varje begrepp förtydligas utifrån relevant litteratur för att erbjuda läsaren en djupare förståelse för varje fenomen (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

4.2.1 Uppfattning

När man utgår från ett fenomenografiskt perspektiv använder man, enligt Svensson och Åkerblom (2020), begreppet *uppfattning*. Begreppet beskrivs som en persons subjektiva uppfattning utav ett visst fenomen. Man intresserar sig för hur en person menar att något visst fenomen är eller ter sig samt exempelvis vad personen har för erfarenhet av fenomenet. Att vara genuint intresserad av att närma sig den andres uppfattning är av stor vikt och man kan därför ställa breda, öppna frågor för att själv inte påverka den intervjuades uppfattning. Man är inte intresserad av att värdera om den andres uppfattning är rätt eller fel utan man är undrande över den andres syn på saken. Uljens (1989) beskriver uppfattning som hur individen förstår fenomenet i fråga.

4.2.2 Variation

I fenomenografiska studier söker man efter en variation av uppfattningar i den strategiskt utvalda undersökningsgruppen (Uljens, 1989). De uppfattningar som finns av ett fenomen kommer att variera och det är de olika nyanserna av uppfattningar som är av intresse inom fenomenografin. Variationen av undersökningsgruppens uppfattningar kan skrivas fram i olika kategorier som ett huvudresultat i undersökningen. En kategori utgör då en uppfattning baserat på likheter, samtidigt som detaljer och på vilket sätt man uttrycker sin uppfattning kan variera mellan personerna i undersökningsgruppen (Svensson & Åkerblom, 2020).

4.2.3 Dokumentation

Dokumentation är det man i förskolan samlar in för att göra synligt och utveckla. Förskollärares observationer samt urskiljning av det som är betydelsefullt för sammanhanget är centralt för dokumentationen. Emilson och Pramling Samulesson (2014) beskriver dokumentation som ett traditionellt sätt att dokumentera, där förskolläraren genom sina observationer dokumenterar verksamheten. Enligt Skolverket (2020b) kan dokumentation ske av ett barn individuellt men också i barngruppen. Dokumentationen kan användas för att i arbetslaget få syn på sitt arbete och hur man ger förutsättningar för barns utveckling och lärande. På gruppnivå kan dokumentation visa hur miljöerna används och ger barnen bästa

förutsättningar för att få utvecklas och lära. På individnivå kan man dokumentera hur det enskilda barnet får möjlighet att utvecklas och lära genom att man systematiskt dokumenterar hur barnet exempelvis ställer andra frågor eller förändrat sitt kunnande. Skolverket (2020b) ger förslag på metoder att använda för att dokumentera på som att filma, anteckna, fotografera, göra observationer eller genom att genomföra barnintervjuer.

För att en dokumentation ska bli *pedagogisk dokumentation* behöver pedagoger reflektera och dra slutsatser utifrån vad de ser i det dokumenterade (Wahlström, 2016). Den pedagogiska dokumentationen ska vara en återblick av det som skett, någonting att titta tillbaka på. Samtidigt ska man med hjälp av den pedagogiska dokumentationen kunna komma fram till hur man kan fortsätta utveckla verksamheten. Sheridan och Pramling Samuelsson (2016) beskriver att en dokumentation blir en pedagogisk när den kopplas till läroplansmål, teorier samt reflektion tillsammans med barnen. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) beskriver på liknande sätt att skillnaden mot det traditionella sättet att dokumentera är att man istället för att enbart observera lägger fokus på analys, reflektion och tolkning. De menar vidare att barnen involveras i pedagogisk dokumentation genom att barnen själva reflekterar över dokumentationen och förskollärarna i sin tur lyssnar och reflekterar över det barnen säger och gör.

5 Metod

Här redovisar vi hur vi gått tillväga metodologiskt. Vi beskriver våra tillvägagångssätt och motiverar våra val av genomförande, kvalitativ ansats, urval samt hur vi valt att bearbeta och analysera empirin. Vi beskriver även de etiska aspekter vi tagit hänsyn till (Åkerblom m.fl., 2020).

5.1 Planering och genomförande av metod

Vi började vårt arbete med att ta kontakt med flera olika förskolor att genomföra intervjuer på. Vi fick kontakt med sex förskollärare, ett antal vi bestämt skulle behövas till vår studie för att kunna öka trovärdigheten till att dra slutsatser av vårt insamlade material. Att välja ett färre antal förskollärare skulle kunna innebära att vi får ett material som skildrar förskollärarnas enskilda uppfattningar, vilket vi inte är ute efter. Eftersom det råder speciella omständigheter kring covid-19 fick våra möten hållas på telefon. När vi bokade in intervjuerna valde vi att anpassa tiden till när det passade förskollärarna, då alla förskollärare behövde gå ifrån barngruppen för intervju. Vi föreslog att intervjuerna kunde hållas på telefon eller digitalt. Samtliga förskollärare var mest bekväma med intervju på telefon, vilket vi accepterade för att det inte skulle kännas obekvämt vid intervjutillfället (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Vi har vid intervjutillfällena genomfört intervjuer tillsammans genom trepartssamtal men också enskilt för att spara tid. Vi har vid alla våra sex intervjutillfällen informerat förskollärarna om syftet med vår studie genom ett skriftligt informationsbrev. Vi har också innan varje telefonintervju återigen berättat om vår studies syfte samt de etiska principer vi utgår från (Ahrne & Svensson, 2015). Vi genomförde intervjuerna vid sex olika tillfällen inom en två veckors period där varje intervju varade ca 30 minuter.

I våra intervjuer med förskollärarna har vi frågat om vi får spela in ljudet, först i samband med vårt informationsbrev samt i samband med intervjutillfället. Vi har då tagit hjälp av att fånga upp ljudet med en inspelningsapp på Ipaden samt på telefonen beroende på vem av oss

som intervjuat. Vi har även använt oss av penna och papper då detta kan vara ett bra komplement i det fall intervjupersonerna vill berätta vissa delar utan att det spelas in. Vi har även använt penna och papper till att anteckna det som hörts dåligt eller då vi velat följa upp något spår i intervjun. Ljudmaterialet har vi sedan omgående transkriberat till skrift ifall ljudmaterialet skulle vara av sämre kvalitet. Genom att transkribera ljudet direkt efteråt skulle vi kunna komma ihåg delar av intervjun eller ord som eventuellt hörs otydligt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

5.2 Intervju som metod

Vi har i vår studie valt att använda oss av intervju som metod, då det är genom intervjuer vi får möjlighet att närma oss någons uppfattning om något. Vi har varit tydliga med att berätta vår studies syfte om att vi är intresserade av förskollärarnas uppfattningar av dokumentation och att det inte finns några rätt eller fel. Frågorna vi ställt har varit breda och öppna för att inte påverka förskollärarnas olika uppfattningar i någon slags riktning. Vi har velat att datan ska "tala för sig själv" (Svensson & Åkerblom, 2020). Vi har genom samtal i telefon haft våra intervjuer, vilket enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskrivs som ett sätt för intervju. För att förskollärarna ska känna sig bekväma har det varit viktigt för oss att etablera en god kontakt med den intervjuade och därför har den som känt intervjupersonen bäst haft ansvaret för intervjun. Våra intervjufrågor, särskilt de inledande frågorna, har varit öppna för att få förskollärarnas uppfattningar och perspektiv. För att vi ska kunna jämföra svaren har vi ställt frågorna på liknande sätt så att förskollärarna också kan uppfatta frågan lika. Vi har också valt att ställa samma frågor till alla, men samtidigt varit öppna för att ställa följdfrågor i och med förskollärarnas svar. Vi har gjort ett val att ställa mindre riktade frågor då det skulle kunna leda till att vi missar värdefull information. De riktade frågorna vi ställt har vi ställt efter att förskolläraren pratat öppet om frågan eller i slutet av intervjun (Svensson & Åkerblom, 2020).

Det finns olika typer av metoder för intervju där vi har valt att arbeta med *strukturerad intervju*. Detta innebär att vi bestämt temat på intervjufrågorna och frågorna är på förhand bestämda, men som vi nämnt tidigare, har förskollärarna kunnat prata fritt då våra frågor varit öppna. Frågorna har inte på förhand någon viss riktning som skulle kunnat leda till ett visst svar. Vi har varit noga med att vi i intervjusamtalen har intagit en lyssnande roll genom att med verbala uttryck som "mm", "aa", "jag förstår" och tillåtit den intervjuade att berätta men samtidigt låtit intervjupersonen bli medveten om att vi är engagerade och att vi har lyssnat (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

5.3 Kvalitativ ansats

Vi motiverar vår studie som kvalitativ då vi är intresserade av förskollärares olika sätt att se på dokumentationen och vi vill få en mer djupgående förståelse för detta. Ahrne och Svensson (2015) beskriver skillnaden mellan en kvalitativ och kvantitativ ansats, där man i en kvantitativ ansats ofta använder sig av att mäta sin data med hjälp av exempelvis siffror för att upptäcka mönster. Vår studie hade möjligtvis kunnat genomföras med en kvantitativ ansats om vi avsåg att mäta eller beräkna någonting. I en kvantitativ ansats hade man kunnat mäta exempelvis hur många förskollärare som är av samma uppfattning av dokumentation och då presentera en statistikmätning kring det. Val av metod och tillvägagångssätt i en studie bestäms dock utifrån studiens syfte och frågeställningar (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Vårt syfte är inte att beräkna någonting, utan snarare att försöka närma oss hur olika förskollärare uppfattar dokumentation i förskolan. Genom intervju som metod får vi möjlighet att förstå olika

förskollärare och deras uppfattningar på djupet, utifrån en helhetsbild som de själva delger oss. Vår studie blir därmed av kvalitativ ansats (Ahrne och Svensson, 2015).

Att samla in, transkribera, sortera och analysera data innebär att vi kommer att tolka och synliggöra vissa delar av empirin. Något visst kommer då att synliggöras vilket blir det vi riktar oss mot, medan något annat osynliggörs. Just kvalitativa studier har ibland blivit ifrågasatta på just den här punkten, då man ifrågasätter huruvida studien blir subjektiv istället för objektiv. Dock är det omöjligt att beskriva världen genom alla dess perspektiv och tolkningar på en och samma gång, det är således inte möjligt att genomföra forskning utifrån en objektiv position (Svensson, 2015).

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att interjuver kan vara en bra metod då man vill få förståelse för något visst. Samtidigt har vi i åtanke att vi aldrig kan veta säkert om de intervjuade verkligen gör på samma sätt i praktiken som de påstår sig göra när de talar. Observationer hade då kunnat vara till fördel för att få en mer täckande bild utav det man avser att studera. Observationer av hur förskollärarna genomför dokumentationen hade dock endast bestått av våra egna tolkningar av vad förskollärarna gör och hur de tänker. I vår studie kommer vi att vara begränsade av tiden och vi väljer därför att göra enbart interjuver då det är mer tidseffektivt samt att det ger oss möjlighet att få förståelse för förskollärarnas *egen* uppfattning av dokumentationen, då intervjuer möjliggör att förskolläraren själv får sätta ord på sina tankar.

Uljens (1989) beskriver fenomenografi som en kvalitativt inriktad empirisk forskningsansats där man med kvalitativ menar att man vill beskriva människors uppfattningar. Enligt Svensson och Åkerblom (2020) bestäms fenomenografisk metod av att man tolkar olika människors uppfattningar. Vårt studieobjekt är just olika förskollärares uppfattningar om dokumentation. Svensson & Åkerblom (2020) menar att det är insamlingen av data, alltså olika personers olika uppfattningar av något som styr metoden inom ett fenomenografiskt perspektiv.

5.4 Urval

I vår studie använder vi oss av strategiskt urval som enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) innebär att man väljer intervjupersoner som man tror har mycket att säga om forskningsfrågan. I strategiskt urval använder man ofta mindre undersökningsgrupper. Ett strategiskt urval används också då man vill få en variation i svaren och det sätts naturliga gränser för vilka som ska inkluderas i studien och inte. Vi har valt att avgränsa vår studie till att endast intervjua förskollärare på grund av att de har genomgått en liknande utbildning samt har liknade arbetsuppgifter i dokumentationsarbetet som vi vill undersöka. Vi har valt ut fyra förskolor där vi på varje förskola intervjuat en till två förskollärare. Vår förhoppning är att vårt urval ger oss en variation av svar.

5.5 Generalisering, reliabilitet och validitet

Ahrne och Svensson (2015) beskriver generalisering som någonting där ett och samma resultat går att applicera återigen i ett liknande sammanhang, som ett slags mönster som upprepar sig. Enligt Eriksson Barajas m.fl. (2013) är man i en kvalitativ studie inte i första hand ute efter att generalisera sina resultat. Vår studies resultat presenterar enbart de intervjuade förskollärarnas *subjektiva* uppfattning av dokumentationen, vilket inte går att generalisera till hur alla förskollärare i hela Sverige uppfattar dokumentationen. Dock menar Ahrne och Svensson (2015) att generaliserbarheten kan jämföras med tidigare forskning och

på så sätt skulle man kunna dra vissa slutsatser utifrån vad som framkommer i studien. För att kunna generalisera sina resultat bör man också bredda sin studie och då se ifall resultaten tar en viss riktning. I vår studie väljer vi därför att ta med fyra olika förskolor. De förskollärare som arbetar på samma förskola arbetar också på olika avdelningar, vilket är till fördel för att ytterligare bredda studien och förhoppningsvis få variationer av svar.

Åberg Bengtsson och Pramling (2020) beskriver reliabilitet genom att man är noggrann i sin forskning och en hög reliabilitet i forskningen nås av att man är just noggrann, exempelvis genom att inte göra slumpmässiga fel. Enkätundersökningar med stängda riktade frågor skulle kunna vara ett exempel på låg reliabilitet och då genom exempelvis en oklar frågeställning. Reliabiliteten skulle kunna höjas genom att istället ställa fler frågor för att få ett mer tillförlitligt resultat. Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskriver att om vi använder samma mätinstrument vid flera olika tillfällen och får samma resultat då anses reliabiliteten hög. En hög reliabilitet anses bättre än en låg reliabilitet då en låg reliabilitet betyder att mätinstrumentet skulle kunna visa på slumpmässiga fel enligt beskrivning ovan. I kvantitativa studier kan detta redovisas i tabeller som procent eller som ett medelvärde och blir då objektivt. Vår studie har en kvalitativ ansats då vi är mer intresserade av att undersöka, förklara och förstå något visst, än att mäta något. Forskaren har i en kvalitativ ansats en neutral, öppen och nyfikenhet kring ett visst fenomen och inte några förutfattade meningar. Det förhållningssättet har vi haft då vi genomfört vår studie.

Pramling (2020) beskriver validitet som ett sätt att se på om forskning är vetenskapligt hållbar eller ej. För att forskningen ska ha hög validitet behöver det man uttalat sig om i sin studie vara det man verkligen har studerat och inte något annat. Man behöver redogöra för vad det är man studerat i sin studie, hur man gick tillväga och synliggöra det för den som läser. Åberg Bengtsson och Pramling (2020) menar det är viktigt att ställa intervjufrågor på ett sådant sätt så att man verkligen kan fånga upp det man är ute efter, då kan man uppnå validitet. Den som läser ska kunna se studien som en öppen bok och själv få möjlighet att kritiskt se på studien. Vi har därför varit noga med att vi undersöker just det vi avser att undersöka i vår studie och vi redovisar också vårt tillvägagångssätt från hur vi planerat inför intervjuer till hur vi gått tillväga då vi analyserat materialet.

5.6 Etik

Vetenskapsrådet (2017) är den källa som man enligt Ahrne och Svensson (2015) i Sverige brukar hänvisa till när det gäller forskningsetiska principer. Det som framgår där är att mänskliga rättigheter, respekt för människovärdet och grundläggande friheter ska tas hänsyn till och vara mer avgörande för en studie än genomförandet av själva studien. Ahrne och Svensson (2015) beskriver en sammanfattning av de fyra forskningsetiska principer att utgå från när man bedriver forskning, som även återfinns i Vetenskapsrådet (2017). Vi presenterar här hur vi menar att vi förhållt oss till de forskningsetiska principerna.

Informationskravet handlar om att informera om studien samt att de tillfrågade själv får avgöra om de vill delta i studien. När vi tagit kontakt med förskolor till vår studie har vi informerat om vår studies innehåll muntligt men även genom ett skriftligt underlag där det beskrivs vilket syfte vår studie har och att studien endast kommer att användas av oss i vårt examinationsarbete. Därefter har förskollärarna fått avgöra om de vill delta.

Konfidentialitetskravet handlar om att de medverkandes identitet inte ska kunna identifieras av utomstående. Vi har därför informerat förskollärarna om att deras namn, förskolans namn och annan information som kan leda till just dem kommer att tas bort eller göras anonymt.

Nyttjandekravet handlar om att de uppgifter som finns från de medverkade endast får användas i forskningssyfte. Enligt denna princip får inte personuppgifter användas för exempelvis kommersiellt bruk. Vi har informerat förskollärarna om att de uppgifter som lämnas endast kommer användas till vår forskning i vårt skriftliga underlag samt vi har påmint om detta verbalt innan intervjun.

Samtyckeskravet innebär att de som medverkar deltar frivilligt. Vi har därför förrutom i vårt skriftliga underlag även innan intervjun påmint förskollärarna om att de kan välja att avbryta eller att inte svara på specifika frågorna när som helst.

Vetenskapsrådet (2017) beskriver ett antal viktiga begrepp som är viktiga att förhålla sig till som forskare. Dessa begrepp ska inte blandas ihop utan hanteras separat. De tre begrepp som varit relevanta i vår studie och som vi använt oss av är konfidentialitetskravet enligt ovan, men även *avidentifierng* eller *anonymisering* som innebär mer specifikt att vi avidentifierar och anonymiserar exempelvis med A, B och C, så ingen uppgift går att koppla ihop med någon person.

5.7 Bearbetning av material

Efter varje intervju har vi omgående lyssnat på intervjun ännu en gång för att sedan transkribera intervjun till text. För att göra detta har vi pausat och spolat tillbaka och lyssnat igen flera gånger för att få ner vad som sagts från ord till text. Vi har förutom att skriva ned vad som har sagts noterat tveksamheter eller längre pauser då vi ansett detta relevant för analysen. I samband med transkriberingen börjar vi också analysera materialet genom att söka efter vilka likheter och skillnader som finns för att skapa kategorier enligt de uppfattningar som framträder i materialet. För att hitta likheter och skillnader i ett så stort material som 180 minuter ljudinspelning transkriberat till text har det hjälpt oss att markera texten med olika färger och skapa enskilda dokument för varje intervju för att få en bättre överblick. Varje beskrivningskategori har sedan fått breda rubriker för att där i sammanfatta likheter och skillnader utifrån rubriken. För att visa på hur vi har kommit fram till de olika kategorierna av uppfattningar har vi valt att också ge direkta exempel från intervjuerna (Svensson & Åkerblom 2020).

5.8 Intervjupersonerna

I intervjugruppen finns sex förskollärare som alla har genomgått en förskolläraryt utbildning någon gång emellan år 1986 fram till år 2018. För att få en variation av svaren har vi förutom att intervjua förskollärare med olika års erfarenhet också valt att intervjua förskollärare på olika förskolor där ålder på barnen i barngruppen har varierat. I tabellen framgår hur länge förskollärarna arbetat som förskollärare.

Förskollärare	Erfarenhet som förskollärare
A	23 år
B	2 år
C	3,5 år
D	34 år
E	7 år
F	3 år

6 Analysmetod

Vi har intervjuat sex förskollärare om deras uppfattning av dokumentation i förskolan. När förskollärarna beskrivit sina uppfattningar utgör detta sedan resultatet av vår studie.

Förskollärarnas uppfattningar om dokumentation kategoriseras så att alla nyanser av upplevelser inkluderas, men sorteras in i olika *beskrivningskategorier* (Uljens, 1989; Marton & Booth, 2000).

Beskrivningskategorierna görs utifrån de likheter och skillnader som vi finner i den data vi har samlat in. Den individuella uppfattningens meningsinnehåll jämförs på en kollektiv nivå, gentemot meningsinnehållet i den övriga datan. Det som analyseras, tolkas och organiseras är alltså olika förändringar i hur förskollärarna uppfattar dokumentationen.

Beskrivningskategorierna kategoriseras inte utifrån den individuella förskolläraren, utan istället utifrån uppfattningens meningsinnehåll. Det motiveras genom att en människa ses på som föränderlig; beroende på vilken kontext hon befinner sig, kan uppfattningarna också vara föränderliga och innehålla flera olika nyanser. Beskrivningskategorierna är inte på förhand bestämda av forskaren, utan uppstår istället när de olika slags uppfattningarna jämförs och sorteras i relation till varandra (Marton & Booth, 2000). Svensson och Åkerblom (2020) menar att man sammanställer svaren från intervjuerna, men då genom att de tolkas till andras svar på samma intervjufråga. Vi vill undersöka hur intervjupersonerna uttrycker sin uppfattning om samma fenomen utan att redovisa de intervjuades svar fråga för fråga. Vi diskuterar även beskrivningskategorierna i förhållande till tidigare forskning (Uljens, 1989)-

7 Resultatanalys

De olika beskrivningskategorierna kommer tolkas och presenteras utförligt i en hierarkisk struktur där vi synliggör olika nyanser av uppfattningar. Den hierarkiska strukturen innebär att förskollärarnas liknande eller gemensamma uppfattningar presenteras först i varje beskrivningskategori och därefter följs av olika slags nyanser av uppfattningar, vilket beskrivs mer mot slutet av varje beskrivningskategori (Marton & Booth, 2000). I vår analys använder vi oss främst av andra ordningens perspektiv då vi presenterar kategorier, samt likheter och skillnader av hur förskollärarna uppfattar dokumentation (Marton, 1981).

I nedanstående tabeller redogör vi kortfattat för vilken beskrivningskategori som svarar på vilken forskningsfråga.

Tabell 2 Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?	
Beskrivningskategori 1	Ett utvecklande verktyg
Beskrivningskategori 2	Ett arbete som tar tid

Tabell 3 Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?	
Beskrivningskategori 3	Barns görande
Beskrivningskategori 4	Barns kunskaper
Beskrivningskategori 5	Barns lärandeprocess
Beskrivningskategori 6	Barns delaktighet
Beskrivningskategori 7	Fina bilder
Beskrivningskategori 8	Det som inte synliggörs

Tabell 4 På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?	
Beskrivningskategori 9	Bilden i centrum
Beskrivningskategori 10	Olika intressenter
Beskrivningskategori 11	Genom bilder och digitala plattformar

7.1 Forskningsfråga 1: Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?

Vår första forskningsfråga svarar beskrivningskategori 1 och 2 på.

7.1.1 Beskrivningskategori 1: Ett utvecklande verktyg

Majoriteten av uppfattningar kring dokumentationen i förskolan är att dokumentation är meningsfullt på det sätt att det är utvecklande.

Här beskriver förskollärare C hur de använder dokumentationen för att planera sitt arbete både på lång sikt och på kort sikt.

***Förskollärare C:** “Ja, men vi har ju måndagsplaneringar... Då ser ju vi på kortsiktiga planeringar eller kortsiktiga pedagogiska planeringar så sitter vi och kollar vad vi kan utveckla till nästa vecka, eller hur vi ska gå fram, vad barnen har sagt, vad är intresset? Så det används ju kortsiktigt. Sen har vi ju långa planeringar som är lite längre... Lite större perspektiv... Och dom utvecklar vi ju kanske inte lika ofta... Utan då kollar vi om vi känner att vi har fått någonting, så kollar vi om vi kan utveckla den (dokumentationen) igen liksom. Så att varje måndag sitter vi alla tre och diskuterar hur vi ska gå vidare och vad vi hört från barnen.”*

Förskollärare D beskriver att de använder dokumentationen för att kunna se vad som är bra eller mindre bra, för att sedan kunna göra förändringar och utveckla sitt arbete.

***Förskollärare D:** “Det är ju för att kunna utveckla arbetet, se vad vi behöver förändra och hur man kan tänka på annorlunda sätt, ja fånga upp saker som är bra och ibland saker som är mindre bra. Och det vill inte säga att allt som är mindre bra är fel, utan för att kunna förändra sitt arbete och kunna utveckla sitt arbete helt enkelt. Dokumentationen är jättebra om tid finns och det inte tar överhanden för allt annat liksom. Men dokumentation ska finnas för att vi ska se vår verksamhet, kunna förändra saker och komma vidare.”*

De flesta förskollärarna uppfattar dokumentationen på liknande sätt, att dokumentationen hjälper dem att komma vidare i deras arbete. Miljö och material kan då utvecklas beroende på barnens tankar och intresse.

***Förskollärare A:** “Att leda oss framåt i processen. Få syn på vart barnen är och vad dom är nyfikna på. Så att vi kan inspirera och utmana dom vidare, med miljö och material och frågor... De hjälper oss att komma vidare i projektet. Tänker jag, det är så jag använder det.”*

En variation av uppfattning är att se på dokumentation som ett systematiskt verktyg. Det kan tolkas som att dokumentation är något som är satt i system, som någonting som ska göras kontinuerligt på ett ordnat, strukturerat sätt i verksamheten.

Förskollärare B: *“För mig som förskollärare så handlar det ju om att skapa en systematik i verksamheten.”*

Liknande uppfattningar går att finna då förskollärare uttrycker att dokumentationen för dem framåt vilket beskrivs av förskollärare A. Här uttrycker förskolläraren också uppfattningen om att hur man ska dokumentera inte är helt självklar. Det går även att uppfatta att dokumentationen man gör sedan kan användas och lyftas fram på olika sätt beroende på vem den är till för. Här poängterar också förskolläraren komplexiteten i dokumentation, att man behöver veta skillnaden på hur man ska använda dokumentationen.

Förskollärare A: *“Nej, det är väl mer att vi behöver tänka till, vad är syftet med dokumentation och vad ska vi använda den till? det är väl det man som pedagog måste prata ihop sig om. Hur man ska använda den och hur den ska hjälpa oss att komma framåt. Eftersom dokumentation kan vara på så många olika sätt när man ser på barn, pedagoger och föräldrar. Och även för verksamheten då, verksamhetsutveckling. Man behöver veta skillnaden där, så att man behöver nog läsa på lite om dokumentationen, kolla lite på Skolverket och så. När man är “nyutexad” tänker jag, för det är lite komplext och det tar några år och få hum om det här tycker jag.”*

Förskollärare D uttrycker sin uppfattning på liknande sätt att det inte finns någon tydlighet kring hur man ska arbeta med dokumentation och att hen hade föredragit en slags mall som visar hur man ska gå tillväga. Förskolläraren är av uppfattningen att alla gör på olika sätt, att man får komma på hur man kan göra, men att hen egentligen hade velat att det skulle vara enklare.

Förskollärare D: *“...och vem är det som säger att det är rätt dokumentation... Alla har så olika dokumentation som ska göras. Där kan jag väl lite grann känna att vad är det som...? Hur kan vi göra på bästa sätt? Att det blir naturligt i vardagen på ett enklare sätt, för ibland kan man krångla till det... Lite grann. Där skulle det finnas någon form av mall kan jag tycka; “såhär gör vi i vår enhet” till exempel. Vi gör ju olika allihop. Så det är väl en sak jag kan tycka är en nackdel, det finns inte någon tydlighet i hur man ska göra.”*

En uppfattning är även att dokumentation som verktyg tar mycket plats då det upplevs stort och att man hade önskat förminska dokumentationen. Samtidigt förefaller det som man tar sig an uppgiften, att man inte vidare ifrågasätter utan gör det man ska göra för att det till slut blir en del av en “naturlig” vardag.

Förskollärare E: *“...kanske kan tycka ibland att det kan vara lite för mycket bara. Att det är ganska stort liksom, man kunde förminska på något sätt... Det blir ju att man lär sig det hela liksom, att man blir lite bekväm hur det fungerar så det blir ganska naturligt till slut.”*

Detta kan sammanfattas i att de flesta förskollärarna delar uppfattningen om att dokumentation är utvecklande och att det för dem framåt i deras arbete. Det utvecklande arbetet beskrivs bland annat ske genom att man använder dokumentation både kortsiktigt; med avstamp i barnens intressen och långsiktigt; genom diskussion med kollegor utifrån ett större perspektiv. Dock delar förskollärare liknande uppfattningar om att dokumentation i förskolan är komplext och otydligt.

7.1.2 Ett arbete som tar tid

Förskollärarna har liknande uppfattningar om att de tycker att tiden är en avgörande aspekt för att dokumentationsarbetet i förskolan. Förskollärare A ger uttryck för att hen skulle vilja ha mer tid för dokumentation.

Förskollärare A: *“Det skulle väl vara det här med tiden, men man kan ju inte gnälla om tiden hela tiden. Men det är väl det man skulle vilja... Att kunna göra mer, ha mer tid för den och göra ännu proffsigare. Man skulle vilja ha tid att analysera mycket mer, verkligen ännu mer på djupet.”*

Förskollärare B beskriver att dokumentationen tar mycket tid och kan upplevas omständligt men samtidigt att dokumentationen är viktig för ens arbete då den fyller funktionen att arbetet blir sammanhängande.

Förskollärare B: *“...Som ibland kan upplevas som bökigt, eller tidskrävande så fyller det en viktig funktion; att hitta den röda tråden.”*

Förskolläraren berättar att hen har planeringstid på en timma i veckan men är av uppfattningen att man måste hitta mer tid samt ge kollegor mer tid än den som finns schemalagd. Man har möjligtvis en önskan att göra fina dokumentationer på en högre nivå men hinner inte det, utan får istället anpassa dokumentationsarbetet efter den tid man har. Förskollärarens uppfattning är att för höga krav på dokumentationsarbetet kan leda till man bränner ut sig.

Förskollärare A: *“Man får vara duktig på att hitta tid och ge varandra tid. Men det får vara en balans, man får mätta magen efter magsäcken också. Man kan ju inte ha för höga ambitioner och göra för fina och flashiga dokumentationer heller, utan man har den tid man har och så får man anpassa sig efter det. Det är lätt att lägga ribban för högt men då är det lätt att bränna ut sig också. Det får vara lagom, en lagom nivå...”*

Flera förskollärare är av uppfattningen att de använder mer tid för dokumentation än den som är schemalagd. De hittar tillfällena att göra sin dokumentation på, som när det är en period av sjukdom eller när barnens lek fungerar bra.

Förskollärare A: *“...Är det en period med mycket sjukdom, många barn som är hemma, då kan man ju använda tiden till sådant här.”*

“...Sen får man vara duktiga på att hitta tid också, när det är lugnt i barngruppen, när det är fungerande i leken så kanske man kan skicka sin kollega också så man får göra lite dokumentation inför utvecklingssamtal.”

En variation av uppfattning är att en förskollärare menar att det även finns tillfällena när man lämnar barngruppen för att man tycker något är viktigt att dokumentera.

Förskollärare D: *“...Och att man vill dokumentera det direkt, så då kan man säga till kollegorna att jag går in nu direkt o skriver ner annars glömmer jag.”*

Att inte hinna dokumentera beskrivs som något stressande och som förskolläraren går och tänker på. Det förefaller som ett moment som man kan känna stress över att inte få tid för. Förskollärare D har planeringstid 5 timmar i veckan och upplever sig stressad att inte hinna med.

***Förskollärare D:** “Ja det är väl det där med tiden... Ja, att man... Ibland kan man känna sig stressad att man inte hunnit med... Ja, hunnit med. Och när försöker man få till den här tiden, så man får ner det, för hela tiden så tänker man ju på det...”*

En variation av uppfattningarna är att dokumentation beskrivs som något som man vill ska synas att man har gjort, samtidigt som det inte ska ta tid från när man ska vara i barngruppen. Detta förefaller bli ett dilemma då samma förskollärare sedan beskriver att det är mycket tid som tas från barnen för just dokumentation.

***Förskollärare C:** “Det ska ju inte ta tiden från barngruppen att göra det, utan man ska ju försöka att göra så att det syns att man har gjort någonting men så det inte tar hela dagen. Om man håller det på en rimlig mängd så tycker jag det är jättebra, men det är när folk tar i för mycket då tappar man fokuset liksom. “*

“...Men jag vet att många tycker att det är mycket... Och som jag har sagt förut, ja men det är mycket tid som tas för barnen för att jag ska dokumentera.”

Samtliga förskollärare beskriver att det finns tid avsatt för dokumentation i förskollärarens egen planeringstid. Den avsatta tiden skiljer sig flera timmar i planeringstid mellan förskollärarna. Förskollärare A är av uppfattningen att det finns för lite tid för dokumentationen, medan Förskollärare B som har planeringstid på 6 timmar i veckan är av uppfattningen att det går åt mycket tid för dokumentationen.

***Förskollärare B:** “Det är ganska mycket. Jag har ju sex timmar i veckan, planeringstid som förskollärare. Och den går ju åt mycket tid till dokumentation.”*

***Förskollärare A:** “En timma per förskollärare per vecka och i nuläget en timmas avdelningsreflektion också just nu är det lite lite.”*

Sammanfattningsvis delar flertalet förskollärare uppfattningen om att tiden är något man måste förhålla sig till när man arbetar med dokumentation samt att då tiden inte räcker till får man hitta tid på olika sätt. Att inte hinna med att dokumentera beskrivs som stressande och en förskollärare nämner utbrändhet om man har för höga krav på sig själv med dokumentationsarbetet. Det förefaller även att förskollärarnas egen planeringstid och reflektionstid för dokumentation varierar stort mellan förskollärarna och att en del kan känna stress över att inte hinna med.

7.2 Forskningsfråga 2: Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?

Vår andra forskningsfråga svarar beskrivningskategori 3, 4, 5, 6 och 7 på.

7.2.1 Beskrivningskategori 3: Barns görande

Det finns likheter i förskollärarnas uppfattning om *vad* det är man dokumenterar i förskolan, flera förskollärare uttrycker på liknande sätt att de dokumenterar det som händer, det barnen gör både spontant och i planerade aktiviteter.

Här beskrivs en uppfattning hur förskolläraren dokumenterar det som händer i gruppen från de projekt de arbetar med. I projektet dokumenterar de exempelvis barnets görande i projektet i skogen för att på så sätt se barnens utveckling. Dokumentationen av barnens görande blir sedan ett hjälpmedel för hur man ska arbeta vidare.

Förskollärare D: "Det ju liksom det som händer i våra projekt helt enkelt, utvecklingen av gruppen och ja, vårt arbete. Det är väl det som händer... Och hur barnen då tex; nu när vi jobbat med det här webbägget i skogen, hur barnen upptäcker... Barnen jobbar med webbägget, vi i förstorar då lite olika saker i skogen och då kan vi dokumentera lite. När vi var i skogen i början så tittade dom på, förstora och hur går dom ner i saker, i specifika smådelar... Så att man kan se förändringar och utvecklingen av barnens dokumenterade också. Så det är ju utvecklingen och hur vi går vidare i våra projekt".

Förskolläraren D menar att dokumentation kan ske när som helst under dagen och att det inte enbart handlar om planerade aktiviteter. Förskolläraren beskriver här att man kan se vilka tillfällen man vill dokumentera, vilket skulle kunna tolkas som att förskolläraren väljer ut vad som ska dokumenteras och vad som inte ska dokumenteras.

Förskollärare D: "Vi dokumenterar ju egentligen under många olika situationer, jag kan inte säga exakt att det är... Planeringen, eller på den eller den aktiviteten... Utan vi gör det när tillfälle ges egentligen. Ibland är det så man kan se någonting som händer och att man vill dokumentera det direkt..."

Förskollärarna beskriver liknande uppfattning att de främst dokumenterar gruppen av barn snarare än individuellt. Förskollärare F beskriver att man utgår från det gruppen gör i dokumentationen, men att man sedan med hjälp av gruppdokumentationen kan urskilja det individuella barnets utveckling och lärande.

Förskollärare F: "Jag dokumenterar ju vad som sker, vad som händer, lärprocesser. I grupp. Oftast i grupp. Och så utgår man ju från det när man tittar individuellt sen. Och det är... Det är vad om händer... Den fria leken, fångar upp kommentarer från barnen."

Förskolläraren beskriver att bilderna främst tas på ryggar eller händer, man lägger snarare fokus på vad som görs eller vad som händer i situationen, än vilka barn som gör vad.

Förskollärare F: "Sen tar vi ju mest bilder på görandet och inte så mycket på... barnen. Utan det är mer... Vi är mer intresserade av vad som händer."

Förskollärarna är av liknande uppfattningar om vad det är som dokumenteras. De dokumenterar de barnen gör vid spontana tillfällen samt vid utbildningssituationer. Det som dokumenteras från barnens görande blir sedan ett hjälpmedel för förskollärarna hur de ska arbeta vidare utifrån hur barnen visat intresse. Dokumentation blir främst på gruppen snarare än det individuella barnet, med fokus på vad som händer, hur de tar sin an en uppgift eller vad som sker. En förskollärare beskriver att de använder gruppdokumentationen för att sedan urskilja det enskilda barnet.

7.2.2 Beskrivningskategori 4: Barns kunskaper

Förskollärarna har liknande uppfattningar vad gäller att de dokumenterar barnens tidigare kunskap. Här beskrivs hur barnens kunskaper lyfts fram innan projekt genom samtal med pedagoger. Barnens tankar och tidigare kunskap är något som dokumenteras före projekten. I projekten dokumenteras sedan hur barnen arbetar.

Förskollärare A: "...Det blir ju deras tankar och kunskaper när man "brainstormar" lite kring dom. Och sen hur de tar sig an ett material, hur de jobbar, hur de fördjupar

sig i projektet. Till exempel när vi skapar med lera, eller vi bygger med trä, vi jobbar med papier maché, vägen fram i projektet. Så mycket som möjligt av det vi gör i projektet och barnens tankar. Så mycket görande och barnens tankar då.”

Här beskriver förskolläraren att genom att arbeta med ”projekt: känslor” kan man ta reda på barnens tidigare kunskaper om känslor genom att samtala med barnen innan projektet startar. Dokumentationen som skrivs ner från barnens tankar sitter sedan upp på väggen så arbetslaget kan påminna barnen om vad de sa och vad barnen kunde vid ”brainstormingen”.

Förskollärare A: *“...Sen i år när vi har jobbat med känslor så har vi också pratat med barnen och ”brainstormat” och skrivit ner; ”vad är känslor, vilka olika känslor finns det?” så att man tar reda på mycket vad barnen kan innan. Det barnen svarar på brukar vi ha upphängt på avdelningen så att vi kan återgå till det; ”vi sa ju det här, det här kan ju ni”. Så att dom är delaktiga.”*

Hur man dokumenterar vad barn kan har även förändrats över tid. Förskollärare D beskriver att man idag inte är lika dömande som man var förr. Idag kan man titta på vad barnen gjort och vad man hunnit med, vilket är på ett mycket mer positivt plan än tidigare då barnen hade mer krav på sig vad de kunde och inte kunde.

Förskollärare D: *“När jag utbildade mig då var det mer det att man skulle checka av vad barnet kunde och vad barnet hade utvecklat; det motoriska, gångmotoriska och allt det där. Nu dokumenterar man ju för att se en process och se vad vi har hunnit med tillsammans och... Ja, det är mer på ett positivt plan nu. Man ser vad vi gjort och vad vi har hunnit med tillsammans, inte sådär dömande som det var förr. Förr var det dokumentation mer så att man skulle... ”Du (barnet) har minsann inte uppfyllt alla krav.”*

Detta går att sammanfattas i att förskollärare vill få reda på barns kunskaper innan projekten för att sedan i projektet få syn på hur barnen arbetar eller visar intresse för ett projekt. Dokumentation från barnens tankar synliggörs på väggarna för att påminna barnen om vad de kom fram till eller vad de har sagt. Idag tittar man på vad barnen gör eller hur de visar intresse för något till skillnad mot förr då en förskollärares uppfattning beskrev att det handlade mer om att bedöma vad barnen kunde och inte kunde sett till vad barnet borde kunna.

7.2.3 Beskrivningskategori 5: Barns lärandeprocess

Samtliga av förskollärarna beskriver att de med hjälp av vad de dokumenterar också kan se och reflektera kring barnens utveckling och lärande. Här delar två förskollärare liknande uppfattning, att barnens målade bilder kan vara ett sätt att se barns lärande och utveckling. Genom barnens målade bilder kan de jämföra hur barnen utvecklats i bild från en termin till en annan.

Förskollärare A: *“Och sen kan det ju också vara positivt om man fotar tex när barnen ritar på hösten, och sen fotar igen på våren då kan man ju också se vad de har lärt sig.”*

Förskollärare C: *“...Sen är det såklart att se utvecklingen hos vissa barn, ja det kan vara en så simpel grej som teckningar. Liksom att i början av en termin så målar de streckgubbar och sen i slutet av terminen så målar de hela figurer liksom. Ja, man kan se utveckling men man kan också se idag, vad man behöver göra mer för att komma dit vi vill”.*

Bilden är återkommande som sätt att dokumentera enligt samtliga förskollärare. Här beskriver förskolläraren hur bilden kan bli ett reflektionsunderlag för barn och pedagoger men även för pedagog till pedagog för att på detta sätt reflektera över barnens lärande.

Förskollärare F: *“...En bild som vi pedagoger kan samlas kring och reflektera över tillsammans med barnen. Men även oss emellan för att se ett lärande och vart vi ska gå vidare och hur vi ska lägga upp vår verksamhet.”*

En variation av uppfattning är att dokumentationen, att skriva ner vad som sker, är av stor vikt för att se barns utveckling och lärande. Förskolläraren är av uppfattningen att om man inte skriver ner det går det heller inte att reflektera kring det som händer, eller hur man ska gå vidare i sitt arbete.

Förskollärare E: *“Jag tycker det är viktigt för jag tänker att om vi inte skulle synliggöra barns utveckling och lärande, utan bara skulle ha det i huvudet, att vi bara ser det för stunden- och om vi inte tex skriver ner det då, så skulle vi inte ha det på bild liksom. Då skulle vi ju aldrig kunna reflektera kring vad som händer, vad som sker och hur vi ska gå vidare.”*

Sammanfattningsvis beskriver förskollärarna att de exempelvis genom barnens målade alster kan se en utveckling hos barnen över tid. Bilden är i fokus när förskollärarna beskriver hur bilden skapar fokus för reflektion mellan barn och pedagoger, men även mellan pedagogerna själva för att synliggöra barnens lärande. Dokumentationen är av stor vikt för att synliggöra barnens utveckling och lärande, men också för att veta hur man ska gå vidare i sitt arbete.

7.2.4 Beskrivningskategori 6: Barns delaktighet

Förskollärarna beskriver alla liknande uppfattningar kring hur de upplever att barnens delaktighet blir till i dokumentationen. Samtliga förskollärare upplever att barnens delaktighet blir till när förskolläraren reflekterar eller pratar med barnen kring dokumentationen. En förskollärare beskriver hur barnen får vara med i analysen av dokumentationen och att de får vara med så mycket de kan.

Förskollärare C: *“Ja, men vi har haft både att barnen får vara med o ta kort på vad vi har gjort för dagen, men sen har vi ju reflektionen efteråt om vi... Vi håller på med äventyrspedagogik på vår förskola... Så då får ju barnen vara med o delta. Efter varje aktivitet så sitter vi i samling o liksom frågar; ”Vad har ni varit med om? Och ”vad tyckte ni?” och ”vad tycker ni vi ska göra nästa gång?” så att dom är med i analysen, men kanske inte i bestämmandet hela vägen. Men dom är med så mycket dom kan liksom.”*

Flera är av uppfattningen att barnen blir delaktiga genom att de får reflektera med sina kompisar över en bild. I bilden kan de även se sig själva.

Förskollärare E: *“Det är just det, att de kan... De kan se sig själva. De kan ju återberätta och reflektera till varandra också.”*

Förskollärarna är av uppfattningen att barnen är delaktiga genom att de själva får vara med och filma och ta kort. Reflektionen nämns här igen, men denna gång är uppfattningen att barnen reflektera tillsammans med förskolläraren. Reflektionen beskrivs även vara mer av vikt för förskolläraren för att se vad barnen kan, än ett sätt att göra barnen delaktiga i reflektionen.

Förskollärare F: "Att de får lov att film o ta kort... Och att barnen sedan får reflektera över det efteråt tillsammans med mig, för att se om dom kommer ihåg vad som var viktigt den här gången och sådär."

Samtidigt menar förskollärare F att barnen får inflytande i verksamheten genom att man arbetar vidare med barnens reflektioner och tankar som framkommer.

Förskollärare F: "Dom får ju inflytande över verksamheten eftersom man lyssnar på deras reflektioner och utgår från dom till nästa tillfälle."

En delad uppfattning är att barnen får vara delaktiga genom att använda Ipaden. En förskollärare menar att den nya läroplanen (Skolverket, 2018) gjort att man nu ännu mer arbetar med digitalisering och att ett sätt att nå läroplansmålen då är att barnen får dokumentera sin vardag.

Förskollärare D: "Våra barn är väldigt delaktiga i och med digitaliseringen som kom in i den nya läroplanen ganska tydligt nu, så trycker man ju mer på det här med digitaliseringen... Och då jobbar vi mycket för att barnen ska få vara med och dokumentera sin vardag. Så att dom är väldigt delaktiga just med Ipaden."

Flera förskollärare är att uppfattningen att de gör barnen delaktiga genom att barnen själva får ta bilder på det de skapar som kulbanor eller lerskapelser.

Förskollärare A: "Sen kan ju barnen också hjälpa till efteråt och om de vill ta kort på sin lerskapelse eller filma sitt... (paus). Vi gjorde mycket kulbanor förra året, då kan ju barnen hjälpa till och filma också... Att man gör det tillsammans, och tittar på det tillsammans."

En variation av uppfattningarna är att barns delaktighet i dokumentationen kan vara när barnen får vara med och välja ut vilka bilder som ska bli synliga för vårdnadshavare på plattformen hjärntorget.

Förskollärare D: "Men dom är väldigt delaktiga, det är jätteviktigt att barnen... våra barn är jättedelaktiga i detta ... Sen också att vi jobbar mycket med att dom ska få vara med, även när vi lägger ut på hjärntorget till föräldrarna... Då sitter ju oftast något barn med och väljer bilder eller sådär att dom ser."

Ytterligare en variation av uppfattning är att även om barnen får använda Ipaden mycket, får barnen inte alltid dokumentera det de vill. Pedagogerna är med och påverkar vad som ska dokumenteras.

Förskollärare D: "Det blir ju med Ipaden som dom jobbar mycket med. Tillsammans med oss då, för det får ju inte vara så att dom hej vilt går lös med Ipaden, utan vi finns ju i bakgrunden och styr in lite grann vad det är vi vill att dom ska dokumentera."

Barns delaktighet kan sammanfattas i att samtliga förskollärare anser att delaktighet handlar om att barnen får vara med och reflektera samt samtala innan och efter en planerad aktivitet. Alla förskollärare uttrycker att barnen själva får fotografera och filma det de gör och att de sedan kan samtala om den dokumentationen barnen gjort. En variation är en uppfattning om att barnen inte får dokumentera helt fritt vad de vill, utan där är förskollärarna med och styr över vad som ska dokumenteras.

7.2.5 Beskrivningskategori 7: Fina bilder

Förskollärarna är av samma uppfattning av de tar mycket bilder till dokumentationen. Förskollärare F beskriver även att de kan ta många bilder i samma situation för att sedan välja ut den bästa bilden. Först ska många bilder tas, sedan ska den bästa bilden av alla bilder väljas ut och slutligen ska resterande bilder som inte blev bra raderas.

Förskollärare F: "...Ofta gör man ju det. För att det kan bli suddigt, det räcker ju att man rör en arm så blir det suddigt och då blir bilden inte bra." "...I och med att man har digitala medel idag så tar man ju väldigt mycket bilder för att någon ska bli bra. Så är det ju. Barnen rör sig ju, det är inte så att de sitter still... Så att... Ja, man väljer ut den bästa och sen raderar man resten."

Här beskriver förskollärare sin uppfattning om varför de väljer ut den bästa bilden. Enligt förskolläraren är det viktigt för en del vårdnadshavare att få reda på vad barnen lär sig och inte vad barnen gör på förskolan. Detta är någonting vårdnadshavare kan få reda på genom samtal med barn och pedagoger om bilden som valt ut till dokumentationen.

Förskollärare F: "...Alla vårdnadshavare är kanske inte jätteintresserade av att veta att.. vad dom gör utan att dom lär sig någonting... det är lite olika hur man är som person."

På vilka sätt man tar bilder har också enligt förskollärare F förändrats genom åren. Idag är man enligt förskollärarens uppfattning noga med att barnen inte är smutsiga när man tar bild. Idag har även bilderna ett syfte kopplat till läroplansmål eller styrdokument. Förr kunde man ta bilder utan hänsyn till barns integritet och bilderna blev sedan ett fotoalbum utan syfte.

Förskollärare F: "Jo, men i början när man dokumenterade då var det mest att man tog bilder på... Utan att tänka etiskt på hur bilden ser ut, eller om det är... Man kunde ta bilder när barn bajsa eller ja... Bilder när de var söliga över mun du vet. Det gör man ju aldrig idag. Man tar aldrig en bild där barnet är söligt eller sådär. Och sen så dokumenterade man på ett annat sätt, det var mer ett fotoalbum förr. Idag är det så mycket mer. Idag kopplas ju bilderna till läroplan och till styrdokument och våra mål och det var inte riktigt så förr. Utan då var det mest att det blev som ett fotoalbum. Lite text och sen kom ju texten mer och mer och så kom läroplanen in, för att bli den produkten som är idag då."

Vidare framhålls uppfattningen att man tar många bilder vid ett tillfälle för att sedan välja ut den bästa bilden att visa upp för vårdnadshavare, barn och arbetslag. Dokumentationen har förändrats över tid, från att ha handlat mer om att bedöma barnen till att handla om processer, barns utveckling och lärande. Förr kunde bilder tas utan något egentligt syfte eller vara ens etiskt riktiga, idag tar man bilder och kopplar till läroplansmål och styrdokument.

7.2.6 Beskrivningskategori 8: Det som inte dokumenteras

Det finns även det som förskollärarna inte väljer att dokumentera eller som de själva anser mer svår dokumenterat. En av uppfattningarna handlar om omsorgen, att den är svår att ta bild på då det ofta är ögonblicksbilder som sker snabbt. Här verkar det även som om förskolläraren tänker på dokumentation som i att ta en bild.

Förskollärare F: "Oftast så syns ju det mesta, men kanske... Kanske att omsorgen kan vara svår om man nu ska utgå från en bild. Då kan den vara lite svår att ta bild på. Ta bild när man säger förlåt kan vara svårt, när man hjälper en kompis är lättare att ta"

bild på, om man är snabb... (skratt). Men den biten kan vara svårare eftersom de är dom här ögonblickshändelserna som sker snabbt. Det kan vara lite svårare.”

En uppfattning handlar om att man inte hinner ta kort på konflikter, men samtidigt beskrivs ändå att konflikthantering dokumenteras genom samtal vilket förskolläraren nämner “som ett annat sätt” att dokumentera på.

Förskollärare C: *“Det är väl konflikter och sådant, är man ju inte så snabb på att hinna liksom ta. Man pratar ju om det, men man kanske... dokumenterar det på ett annat sätt. Och sen absolut är det personliga, vi tar ju aldrig kort vid toaletten eller vid ombytena och sånt där liksom. Men konflikthantering det har vi mest samtal om så det blir på ett sätt dokumentation, eftersom vi ändå pratar om det. Men det är absolut någonting vi skulle kunna ha mer av.”*

En annan uppfattning är att det är svårt att dokumentera demokrati, lika värde och normer då det beskrivs som subjektivt. Förskolläraren är av uppfattningen att det då är svårt att dokumentera det enskilda barnet.

Förskollärare B: *“Helt klart de mjuka värdena, de som är svårt att dokumentera. Demokrati, allas lika värde, normer det här med att man ska motverka traditionella könsmönster i förskolor. Det kanske är enklare att göra det på en gruppnivå, men för det individuella barnet tycker jag det är ganska svår dokumenterat för att det är så subjektivt.”*

Vad det är som inte dokumenteras finns det också en variation av olika uppfattningar om. En förskollärare är av uppfattningen att man inte dokumenterar det som är negativt. Man dokumenterar enbart det som är positivt.

Förskollärare A: *“Vad vi inte dokumenterar? Alltså, inte det som är negativt. Utan det som är positivt, men vad kan man annars tänka?”*

“...Men man försöker ju gå in med positivt liksom; ”men vilket fantastiskt bygge du har gjort här” och så tar man kort, man tar ju inte kort på något negativt eller filmar något negativt...”

Förskollärare E är av uppfattningen av att den fria leken väljs bort ibland, att det blir mer dokumentation i planerade undervisningssituationer.

Förskollärare E: *“Mest... Ja, ibland den fria leken. Att den väljs bort. Ibland.”*

En uppfattning är även att man inte dokumenterar när barn är “söliga”. Vilket vi tolkar som att man vill att bilderna ska vara fina eller att det möjligtvis handlar om barns integritet.

Förskollärare F: *“Vi dokumenterar ju inga söliga barn...”*

Hälften av förskollärarna är av upplevelsen att de inte heller väljer att dokumentera barn som inte vill vara med. Det finns också flera likheter i vad som sedan visas upp som dokumentation och där nämner flertalet förskollärare att de inte lägger ut vilka bilder som helst utan att först fråga barnen.

Förskollärare B: *“...Eller om ett barn skulle säga nej till att vara med på en bild eller vara med i ett visst sammanhang, så skulle det aldrig dokumenteras för att det är ju också inskrivet i den nya läroplanen om barns integritet.”*

Det som inte dokumenteras i förskolan kan sammanfattas i omsorgssituationer som att säga förlåt, konflikthantering, hjälpa en kompis, demokrati och allas lika värde. Flera uppfattningar handlar också om att inte dokumentera om barn inte vill det samt respektera barns integritet.

7.3 Forskningsfråga 3: På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?

Vår tredje forskningsfråga svarar beskrivningskategori 9, 10 och 11 på.

7.3.1 Beskrivningskategori 9: Bilden i centrum

Alla sex förskollärare beskriver att de använder sig av digitala verktyg. Förskollärarna nämner Ipad som ett verktyg och att de använder kamerafunktionen på den för att ta bilder. Ipad används även för att spela in film och för ljudupptagning. Två av förskollärare nämner också att de använder telefonen som ett verktyg.

Förskollärare F beskriver att hen inte hinner både leda ett utbildningstillfälle och skriva samtidigt. Att spela in film eller ljud då blir då ett smidigt sätt för förskolläraren att efteråt kunna gå tillbaka och skriva ner kommentarer från det inspelade materialet.

***Förskollärare F:** "Jag använder den (Ipaden) gärna som film eller ljudupptagning för att man inte hinner med riktigt att skriva samtidigt som man leder ett utbildningstillfälle, utan då kan jag gå tillbaka sen och skriva ner kommentarer."*

En förskollärare ger ytterligare en nyans av uppfattning då hen menar att genom att använda Ipaden i sin undervisning möjliggör det att vara mer närvarande.

***Förskollärare A:** "...Man har ju ingen som kan dokumentera och filma åt en då får man filma och fota samtidigt som man har den här lilla gruppen. Ibland kan man ställa upp Ipaden på inspelning också för att inte hela tiden anteckna det barnen säger, utan kunna vara lite mer närvarande."*

Förskollärare B ställer sig frågande till huruvida det påverkar barnets integritet att man idag tar kort i förskolan. Förskolläraren delger sin uppfattning om att det är något som man pratar om mycket på sin arbetsplats.

***Förskollärare B:** "...Vi tar mycket kort, vill alla barn vara med på kort? Blir deras aktivitet eller deras lek avbruten när vi dokumenterar? (Paus) Blir dom medvetna om att det är en form av bedömning som händer här. Det är i alla fall en form av frågor som vi pratar mycket om på min arbetsplats."*

Förskollärare C beskriver även att de försöker att fråga barnen, men att detta inte alltid är självklart då tiden inte alltid finns att fråga varje barn. Hen hoppas då mer på att barnen tycker det är okej och menar att om ett barn säger efteråt att bilden ska tas bort så gör dem det då.

***Förskollärare C:** "...Vi försöker ju fråga i så stor mån som möjligt, men ibland vill man ju ta i situationen där dom är och då kan man ju fråga efteråt om det är okej att man lägger upp bilder. Men oftast så, tyvärr, finns inte tiden varje gång och fråga liksom alla barn om man specifikt får ta det här kortet... Utan man tar det och hoppas på att... Ja, men jag har deras föräldrars godkännande och hoppas att dom håller med. Och skulle ett barn säga efteråt att jag vill att du tar bort den här eller jag tycker inte den här var rolig, så gör vi såklart det."*

Förskollärare C är av uppfattningen att om man skulle frågat barnen varje gång kan tillfället som hen vill visa på att dom gör hinna försvinna.

***Förskollärare C:** “Men det finns inte alltid tillfällen. Det hade ju varit drömscenariot att man hade kunnat fråga varje gång... Men det kanske är då att läget som försvinner, som jag vill visa på att dom gör.”*

En sammanfattning är att digitala verktyg är något som samtliga förskollärare uppfattar att man använder sig av när man dokumenterar. Just filmfunktionen beskriver hälften av förskollärarna att de använder för att kunna spela in vad barnen säger förskollärare får möjlighet att vara mer närvarande, då man inte behöver anteckna och utbilda på samma gång. En uppfattning om dokumentation då man tar kort på barnen är undrade kring huruvida det påverkar barns integritet. En av uppfattningarna beskriver att det inte är självklart att alltid fråga barnen om de vill vara med.

7.3.2 Beskrivningskategori 10: Olika intressenter

Alla förskollärare upplever att dokumentationen är till för dem själva, verksamheten, för barnen samt för vårdnadshavare. De är alla av uppfattningen att det finns olika typer av dokumentation beroende på vem den är till för, vilket här förskollärare B beskriver.

***Förskollärare B:** “Beroende på vilket perspektiv vi väljer att titta på det så kommer vi få olika svar, men för mig som förskollärare så handlar det ju om att skapa en systematik i verksamheten. Att jag får syn på mitt eget arbete, sen så fyller det ju ett syfte för barnen, att återge dokumentationen till barnen så att de får syn på sig själv och andra. Det fyller ett syfte för vårdnadshavare; som kan få en insyn och delaktighet i verksamheten och deras barns utveckling.”*

Fem av sex förskollärare uppfattar även att dokumentationen riktar sig till andra intressenter. Förskollärare C beskriver att dokumentation används i utvärderingen tillsammans med rektorn varje termin. De får då svara på många frågeställningar om hur de har arbetat rent pedagogiskt i sin verksamhet.

***Förskollärare C:** “... Alltså vi får massa frågeställningar från våran rektor som frågar hur vi har tänkt i vissa situationer och hur vi har jobbat i vissa situationer... Så det är ju lite utvärdering om hur vi som arbetslag har funkat och hur vi rent pedagogiskt har funkat i verksamheten typ”.*

Förskollärare E är av liknande uppfattning, att dokumentation är till för Skolverket, verksamhetsutvecklare och för chefen. Det finns en utarbetad mall som chef och verksamhetsutvecklare har tagit fram.

***Förskollärare E:** “Vi har ju ett systematiskt kvalitetsarbete som vår verksamhetsutvecklare och chef har arbetat fram. Som en mall kan man säga. Och där har ju vi då ett dokumentationssätt att göra på, som kallas för att vi skriver en halvårsberättelse. Och en helårsberättelse. Och det innebär ju att vi berättar vad barnen har gjort i projektet, helt enkelt. Och den är ju till för då asså, för Skolverket, för oss pedagoger, för föräldrarna, det är också även för verksamhetsutvecklare och chef. Självklart för barnen också, eftersom vi skriver ut den berättelsen så att barnen får titta också...”*

Förskollärare A förklarar att de fokuserar på att dokumentera vissa läroplansmål som ibland kan väljas ut av utvecklingsgrupp, chef eller av kommunen. Förskolläraren menar att det man väljer ut att dokumentera styrs av läroplansmål som ibland kommer uppifrån.

Förskollärare A: *“Det är chefen och utvecklingsgruppen. Det är två stycken förskollärare från ena förskolan och två förskollärare från andra förskolan. som är med och tar fram nästa årsprojekt. Ibland är det också kommunen. I år har ju kommunen börjat med att de ska ha tre stycken fokusbål. Under löpande fem år, och det är jämställdhet, matematik, och... vilket var det mer nu då? Så då la vi också in att vi skulle fokusera på jämställdhet i år och det kommer ju uppifrån då.”*

Förskollärare A förklarar sin uppfattning vidare då hen menar att läroplansmål ibland kommer från kommunen. Just i detta fall verkar det också som att man som förskollärare förväntades uppfylla vissa kriterier som skulle redovisas tillbaka uppåt igen för att få lov att bli en “certifierad miljöförskola”.

Förskollärare A: *“Det kommer från håll Sverige rent tror jag. Att man då skulle bli certifierad miljöförskola. Då kunde man jobba intensivt med miljöfrågor under ett år och dokumentera det. och sen fick man lämna in en skriftlig presentation av om detta och hade man då uppfyllt de här kriterierna, då fick man en flagga att hänga i flaggstången. Men vi jobbade i flera år med det. Så liksom det kom ju inte från min chef, utan det kom ju uppifrån; det här är något som kommunen ska jobba med nu. Och det är ju såklart, ibland kan det komma så till oss. Och för att det då inte ska bli för stort och spretigt för oss, så är det bra om vi fokuserar på det bara. Så vi inte har språk och kommunikation också det året, då blir det lite jobbigt.”*

Förskollärare B delar uppfattningen om att dokumentation i vissa fall görs för någon annans skull då externa parter är intresserade och att det är en del av styrkedjan. I dessa fall beskriver förskolläraren att det känns som att dokumentationen inte är för verksamhetens eller barnens skull.

Förskollärare B: *“...Det kan vara att dokumentation och utvärderingar görs för någon annans skull. Alltså det, externa parter som är intresserade... och att det inte alltid känns som att det jag gör är för min verksamhets skull eller för barnens skull. Utan Att det är en del av styrkedjan.”*

Förskollärare B fortsätter att beskriva sin uppfattning om att det ofta finns en önskan angående vilka läroplansmål som man ska fokusera på i sin verksamhet och att denna önskan inte styrs av förskolläraren själv. Eftersom rektorer sammanställer olika förskolors utvärderingar (vilka grundar sig i de olika förskolornas dokumentation), så väljs läroplansmål ut baserat på ett mer övergripande plan.

Förskollärare B: *“...Ja, vi gör ju utvärderingar varje år, och de utvärderingarna lägger grunden för våra bokslutsmål... Och det finns ofta en önskan på något sätt om... vad de här målen ska innehålla. Rektorer har stora områden, många förskolor och därför måste man kanske också jobba mer övergripande med vissa saker men då kan några utav de här målen bli mindre meningsfulla, för de som arbetar som förskollärare... Eftersom de inte kommer just ifrån min verksamhet, utan de... Vi gör utvärderingar och de sammanställer... och så blir det ett mål som man kanske har anpassat utifrån två andra förskolor än min hemvist, där jag jobbar.”*

En variation av uppfattningar är att då förskollärare C berättar att de använder dokumentationen för att dokumentera sin kollega. Att förskollärarna dokumenterade varandra på detta sätt beskriver förskollärare C som en "ögonöppnare".

***Förskollärare C:** "Jag hade till exempel att man skulle kolla hur mycket tid vi sitter med barnen och bara det var ju liksom en ögonöppnare, att man liksom... Oftast så sitter man med ju, men med pedagogiska grejer i barngrupp och missar det aktiva för dagen liksom. Så det var en ögonöppnare; att se att man vill vara med mer."*

Samtliga av förskollärarna uppfattar att dokumentationen är till för är dem själva, barnen, verksamheten och vårdnadshavare. Andra variationer av uppfattningar är att dokumentation även är till för rektor, chef, verksamhetsutvecklare, Skolverket, samt politiker. Det finns uppfattningar om att vissa läroplansmål väljs ut av andra än förskolläraren själv och att dessa läroplansmål blir fokus för dokumentationen. En nyans av vem dokumentationen är till för beskrivs av en förskollärare som menar dokumentationen även kan användas för att dokumentera sin kollega.

7.3.3 Beskrivningskategori 11: Genom bilder och digitala plattformar

Fem av sex förskollärare upplever att dokumentation synliggörs genom att bilder hängs upp på väggen i förskolan. Förskollärare F beskriver nedan att dokumentation hängs upp på väggen i barnens höjd i syfte att skapa reflektion hos barnen. Bilder kan också hängas upp lite högre upp för vårdnadshavare.

Det beskrivs också att dokumentation bland annat visas på Instagram med syfte att för att visa vårdnadshavare vad barnen gör varje dag. Förskollärare F beskriver även nedan att de dokumenterar genom projektarbeten som redovisas i hel och halvårsberättelser.

***Förskollärare F:** "...Men den dokumentationen som är till för barnen den hamnar ju på väggen, i barnens höjd så de kan se och reflektera över den i efterhand tillsammans med sina kompisar, även de som inte var med för tillfället... Sen har vi ju den dokumentationen som går till hel och halvårsberättelsen... Sen har vi dokumentation som går till Instagram till föräldrarna... Vad som sker varje dag... Och sen har vi föräldradokumentation då och den sitter lite högre upp med en text till."*

Det är flera förskollärare som beskriver att de använder plattformen hjärntorget som ett sätt att synliggöra dokumentationen för vårdnadshavare.

***Förskollärare C:** "Ja, vi har ju hjärntorget där vi lägger upp för barnen. Man kan lägga upp för hela gruppen eller så kan man lägga upp individuellt. Det ska ju inte ta tiden från barngruppen att göra det utan man ska ju försöka å göra så att det syns att man har gjort någonting."*

Förskollärare E beskriver som förskollärare F att de arbetar med hel och halvårsberättelser där bland annat vårdnadshavare får ta del av det projekt de arbetar med.

***Förskollärare E:** "Vi skriver ju ut bilder, sätter upp på väggen på deras nivå."*

"...Och där har ju vi då ett dokumentationssätt att göra på, som kallas för att vi skriver en halvårsberättelse. Och en helårsberättelse. Och det innebär ju att vi berättar vad barnen har gjort i projektet, helt enkelt."

Förskollärare A beskriver att de använder sig av Power Point presentationer i tamburen samt veckobrev för att synliggöra de projekt de arbetar med för vårdnadshavare.

Förskollärare A: "Och sen hur man dokumenterar för föräldrar det är ju via Power Point presentationer i tamburen och via veckobrev så föräldrarna blir delaktiga i projektet."

Detta kan sammanfattas i att dokumentationen synliggörs främst genom att bilder hängs upp, så samtal kan ske om bilderna. Ytterligare sätt att synliggöra dokumentationen på är genom Power Point presentationer i tamburen, på sociala medier som Instagram samt genom olika digitala plattformar riktade till vårdnadshavare. En förskollärare beskriver att de har fyra olika sätt att synliggöra dokumentation på, varav ett av dem är Instagram som de på förskolan använder varje dag.

8 Slutdiskussion

Vi kommer nu redovisa de viktigaste resultaten från vår studie och jämföra resultaten med den tidigare forskning vi redogjort för tidigare. Syftet med vår studie är att undersöka olika förskollärares uppfattningar av dokumentation samt hur dokumentation kan bli till i förskolan. Vi kommer nedan presentera resultaten indelade utifrån våra tre forskningsfrågor som är "Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?", "Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?" samt "På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?".

8.1 Hur beskrivs dokumentation i förskolan enligt förskolläraren?

8.1.1 Ett utvecklande verktyg

Resultaten visar att samtliga av förskollärarna uppfattar dokumentationen som ett utvecklande verktyg som för deras arbete framåt. Dokumentation beskrivs bland annat som att det kan användas för att synliggöra barnens intressen, reflektionsunderlag med kollegor, för att skapa systematik och utveckla det som är mindre bra i verksamheten. Men det finns också uppfattningar om att dokumentation är otydlig och en förskollärare uppfattar dokumentationen så pass komplext att det tar några år innan man förstår sig på det. Det finns en önskan om tydligare riktlinjer från en förskollärare samt att man önskar att arbetet med dokumentation hade varit mindre än vad det är, men att man till slut vänjer sig. Liknande resultat går att finna i studien av Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) då de menar att det råder en slags osäkerhet i hur man som förskollärare ska dokumentera i förskolan över huvud taget. I studien menar man att det kan bero på läroplanens otydlighet då två motstridiga läroplansinriktningar går att utläsa i dagens läroplan. En mer "allmän" läroplan och en mer skolinriktad läroplan. Att man som förskollärare kan uppfatta dokumentationen som otydlig verkar alltså inte ha förändrats. Eftersom begreppet "undervisning" skrevs fram i och med att läroplanen reviderades 2018 "Läroplan för förskolan" (2018) och flera av förskollärarna i vår interjuver namnger planerade aktiviteter som "undervisningstillfällen" så skulle man kunna tolka det som att vi går ännu mer mot vad Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) benämner som den mer skolinriktade läroplanen.

8.1.2 Ett arbete som tar tid

Förskollärarna uppfattar att dokumentation är ett arbete som tar tid. Liknande resultat redogörs för redan i Löfgrens (2016) studie där förskollärarna också gav uttryck för att dokumentationsarbetet tog mycket tid att genomföra. Förskollärarna i vår studie har olika mycket tid avsatt för arbetet med dokumentation vilket kan variera mellan 1–6 timmar i veckan. Det verkar dock inte ha någon större betydelse för om man upplever att tiden inte räcker till. Den förskollärare som hade minst tid för dokumentationsarbetet menade dock att hen måste hitta tid, exempelvis när barngruppen är mindre eller då leken fungerar bra i barngrupp. Detta är också något som Knauf (2020) beskriver, att förskollärarna i studien försöker hitta strategier för att skapa tid för dokumentation. Att istället inte hinna dokumentera nämner förskollärare som stressande eller att de kan gå och tänka på dokumentationen som de inte hunnit med. Att hitta tid för dokumentation beskriver förskollärare i vår studie kan innebära att man ibland lämnar barngruppen för att dokumentera något viktigt, men också för att ge en kollega tid för dokumentation. Detta beskriver Knauf (2020) på liknande sätt, att den tid som dokumentation tar ofta uppfattas vara i konkurrens med tid man skulle tillbringa i barngruppen. Löfgren (2016) beskriver att om man lämnar barngruppen med färre förskollärare så minskar kvaliteten på det pedagogiska arbetet. Det som blir kvar beskrivs då bli någon slags barnpassning. Vi tolkar resultatet av vår egen studie som att flera av förskollärarna är av uppfattningen att de behöver mer tid för dokumentation än den som är schemalagd för att helt enkelt kunna göra sitt uppdrag.

8.2 Vad är det som synliggörs i dokumentationen enligt förskolläraren?

8.2.1 Barns görande

Det som dokumenteras enligt förskollärarnas uppfattning i vår studie är det barnen gör. Vad barnen gör blir till antingen genom barnets eget intresse eller av att förskolläraren genomför planerade aktiviteter eller vad de nämner som undervisning tillsammans med barnen. Förskollärarna upplever också att det man dokumenterar barns görande och barnens lärprocesser. Emilson och Pramling Samuelssons (2014) redogör för liknande resultat i sin studie, att förskollärarna tenderar att dokumentera det barnen gör. En förskollärare i vår studie beskrev att hen dokumenterar när hen "ser något" vilket vi tolkar som ett sätt att dokumentera det man själv får syn på. Att man väljer ut men också då indirekt väljer bort. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) beskriver som vi tidigare nämnt att barns görande dokumenteras, men poängterar även att det ofta sker inom ramen för det förskolläraren vill ska ske i planerade aktiviteter. Detta tolkar vi som liknande det förskolläraren i vår studie menar med att "se" vad som ska dokumenteras. Samtidigt beskriver förskollärarna i vår studie att de lyssnar på barnens tankar och dokumenterar det tillsammans med barnens erfarenheter och visade intresse för att kunna arbeta vidare efter det. Att utgå från barns intressen menar Johansson (2011) att förskollärare gör när man lyssnar på barnen, samtalar med barnen och följer barnen i det dem gör. Detta är någonting vi förstår som att förskollärarna i vår studie vill eftersträva. Vi menar dock att om man som förskollärare dokumenterar det man vill ska ske skulle detta kunna bli motsägelsefullt med barns intressen (Emilson & Pramling Samuelsson, 2014).

8.2.2 Barns kunskaper & barns lärprocesser

I vår studie har förskollärarna liknande uppfattningar vad gäller hur de dokumenterar barnens kunskap. Först lyfts barnens kunskaper fram innan projektet genom att samtal sker om

barnens tankar och tidigare kunskaper. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) beskriver att förskollärare tenderar att ställa frågor för att se vad barnen kan och inte kan. I vår studie beskriver förskollärarna att de dokumenterar hur barnen arbetar, hur de tar sig an ett material eller hur de visar intresse i det dem gör. Detta är i likhet med det Johansson (2011) beskriver i sin studie; det som förskollärarna tenderar att dokumentera är det barnen gör. I vår studie tittar förskollärare på vilka förmågor barnen har då de tar sig an en uppgift eller ett material. Vilket skulle kunna tolkas som att förskollärarna då också ser vilka som *inte* kan ta sig an uppgiften eller ett material. Att titta på vad barnen kan eller inte kan menar Emilson och Pramling Samuelsson (2014) skulle kunna tolkas som att förskollärarna gör en form av bedömning. Att ställa frågor om vad barnen kan möjliggör även att känslor som att inte vara kompetent kan framkallas hos barnet. Samtidigt nämner förskollärarna att genom att dokumentera hur barnen tar sig an ett material eller inte blir det ett hjälpmedel för förskollärarna att kunna se hur de ska arbeta vidare.

I vår studie talar förskollärarna mest om dokumentationen i samband med projekt med planerade aktiviteter, även om några nämner även spontana tillfällen. När vi ställde frågan vad som inte dokumenterades var en förskollärare av uppfattningen att de inte dokumenterade den fria leken. Det framgår i Emilson och Pramling Samuelssons (2014) studie att när förskolläraren dokumenterar en på förhand planerad aktivitet, så tenderar förskollärarens perspektiv att ta överhand genom att förskolläraren ställer frågor kopplat till den planerade aktiviteten och då ofta för att föra det barnen gör mot den riktning som förskolläraren själv avser att barngruppen ska rikta sin uppmärksamhet mot. Linkande mönster i kommunikation mellan förskollärare och barn presenterar Insulander och Svärde (2014) då de i sin studie menar att det tenderar att vara förskollärarens perspektiv som tar överhand när förskolläraren håller i en planerad aktivitet. De planerade aktiviteterna i deras studie innehöll ofta ett på förhand bestämt mål som förskolläraren avser att lära ut. Förskolläraren blir på detta sätt huvudagent genom sin kommunikation och man såg då att barnens aktörskap, intresse och meningsskapande på ett sätt blev begränsat. Johansson (2011) beskriver på liknande sätt, att det som förskollärarna tenderar att dokumentera är förutom det barnen gör också det förskolläraren lärde ut. Vi ställer oss därför lite frågade till vad det är som egentligen dokumenteras, är det hur barnen tar sig an en uppgift eller det som förskolläraren vill lära ut eller peka ut som dokumenteras? Förskollärarna i vår studie är av uppfattningen att dokumentation mest sker på gruppnivå men att samma dokumentation sedan används för att urskilja det individuella barnet. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) framhåller att dokumentation av barn i tidig ålder skulle kunna leda till att barn hamnar i en slags prestationskultur, de blir värderade för vad de gör istället för vilka dom är. Om förskolläraren i vår studie uppfattar att gruppdokumentation sker för att sedan också kunna urskilja det individuella barnet menar vi att det möjligtvis handlar om att man jämför barn med vad de kan och inte kan, med andra ord vad de presterar.

En förskollärare i vår studie uppfattar det som att det skett en förändring över tid då hen beskriver att man förr bedömde barnens kunskaper, men att man som förskollärare inte längre avser att bedöma barn idag och att man nu istället ser till vad barnen intresserar sig för eller vad barnen gör. Vi menar att detta verkar motsägelsefullt då förskollärare i vår studie samtidigt menar att man genom dokumentationen synliggör barnens lärande över tid. Just det här sättet att beskriva dokumentation på, visades även i Vetenskapsrådets forskningsöversikt av utvärdering år 2012 (refererad i Åsen & Vallberg Roth, 2012) där man menar att förskollärares profession uppfattas som otydlig för förskollärare vad gäller huruvida man ska eller inte ska mäta barnens lärande i förskolan. Vissa förskollärare tenderar att framhålla

lärande på ett sätt då det styrker deras position som professionella i dagens förskola, medan det också finns en viss oro som uttrycks likt den i vår egen studie då förskolläraren markerar att man tar avstånd från att bedöma barn i förskolan. Det menar man beror på den otydlighet som finns på grund av hur dokumentation är framskrivet i läroplanen.

Vallberg Roth och Månsson (2011) menar att dokumentation och utvärdering i förskolan möjliggör eller begränsar på vilket sätt man som barn tillåts att positionera sig på. I studien visar det sig att olika dokumentationsformer erbjuder olika positioner. Standaliserade mallar användes för att mäta barns kunskaper mot en påförhand bestämt mål att uppnå. Det framkommer inte i vår egen studie om det använts några standaliserade mallar för att mäta barnets lärande, det framkommer inte heller vilka positioner som möjliggörs eller begränsas för barnen i förskolan. Där emot förefaller det att man vill rikta barnens lärande mot något på förhand bestämt då man arbetar med projekt, planerade aktiviteter och har "undervisningstid" samt att man använder gruppdokumentation för att urskilja det individuella barnet. Det visar sig i vår studie att förskolläraren är av liknande uppfattning att de med hjälp av dokumentationen kan se barnens utveckling och lärande. Hur barnen utvecklas från en termin till en annan nämnde flera förskollärare går att avläsa i barnens målade bilder. Johansson (2011) menar att bilden kan vara ett sätt för barnen att få syn på sitt eget lärande. Genom bilden kan barnen bli medvetna om vad de kan och vad de lärt, vilket är det som förskollärarna i vår studie beskrivit samma. Barns lärande är ett begrepp som återkom i förskollärarnas samtal i vår studie. Det var främst genom dokumenterade bilder som barns utveckling och lärande kunde synliggöras genom reflektion. Johansson (2011) beskriver att fotografier kan hjälpa till att synliggöra barns utveckling och lärande genom att pedagogerna kan uppmärksamma sådant de inte tidigare lagt märke till genom fotografierna. Detta skulle kunna vara ett sätt att förklara varför en förskollärare var av uppfattningen att dokumentationen (att skriva ner vad som sker) var viktigt. Utan ett dokumenterat material går det inte att reflektera kring det som händer eller hur man ska gå vidare i arbetet.

8.2.3 Barns delaktighet

Enligt "Läroplan för förskolan" (2018) ska barn få inflytande i sin egen utbildning. Barnen har rätt att få vara delaktiga och barnens behov och intressen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen. Förskollärarna i vår studie upplever att barnens delaktighet främst blir till på det sätt att barnen erbjuds samtala och reflekterar innan och efter en planerad aktivitet. Barnen delaktighet beskrivs också främst bli till då barnen erbjuds att fota och filma det de gör, i syfte att kunna återgå till bilden och prata om vad man gjort. Barnens delaktighet upplevs också ske genom att barnen får bestämma vilken bild som ska läggas upp på förskolans digitala plattform. En annan variation av uppfattning är att barnen inte får vara med och bestämma vad som ska dokumenteras, utan att det är förskollärarna som bestämmer det. I en tidigare studie har man sett att barn ofta ges utrymme till att göra egna val, vilket då ofta kopplas till att barnen på så sätt ges inflytande i verksamheten och man menar då att de har fått vara delaktiga. Men dessa val är ofta redan på förhand begränsade av att förskolläraren (Johansson, 2011). Insulander och Svärden (2014) har upptäckt liknande interaktionsmönster i kommunikation mellan barn och förskollärare. I studien visar det sig att förskollärare har en intention att ge barnen handlingsutrymme och aktörskap i förskolan, vilket kan tolkas som att barn blir delaktiga i verksamheten. Men barns aktörskap tenderar att begränsas på grund av läroplanens dubbelhet då förskolläraren ofta sätter ramen för det som

ska läras ut. Frågan är då huruvida barnen verkligen blir delaktiga på det här sättet i sin egen utbildning.

8.2.4 Fina bilder

I studien är förskollärarna av samma uppfattning av att de tar mycket bilder till dokumentationen. Det framkom även att många bilder tas främst för att välja ut den bästa bilden, för att sedan radera de som inte var tillräckligt bra. Varför det är viktigt att välja ut den bästa bilden betonades av en förskollärares uppfattning vara då bilden sedan skulle bli reflektionsunderlag. Eftersom bilden ska synliggöras för vårdnadshavare tolkar vi det som att den utvalda bilden ska synliggöras på exempelvis en av förskolans väggar eller skickas ut digitalt. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) benämner "perfekta bilder" vilken vi tolkar som liknande den "bästa bilden". I den tidigare studien förefall det sig viktigt för förskollärarna att ta perfekta bilder av barnens processer. Det var stort fokus på att fånga den bästa vinkeln och fokuset var hela tiden på de barnen som skulle dokumenteras och inte på det som hände runt omkring. Detta är någonting vi menar skulle kunna hända med att välja ut den "bästa bilden", man försöker på alla möjliga sätt ta en bra bild. Vi ställer oss även frågande till hur närvarande man är som förskollärare då så många bilder tas i samma situation. Om fokus är att ta den "bästa bilden" är det möjligt att man inte lägger märke till det som händer runt omkring. Emilson och Pramling Samuelsson (2014) beskriver att förskollärarna väljer att inte dokumentera de barn som inte för stunden gör det som är fokus i dokumentationen. De menar att det verkar finnas en idé bakom bilden som tas som handlar om vad förskolläraren vill ta kort på. Detta var något även vi uppmärksammade i vår studie då en förskollärare var av uppfattningen att bilderna ska ha ett syfte och kopplas ihop till läroplansmål och styrdokument. I det fall de väljer ut den bästa bilden samt möjligtvis redan har en idé för bilden, sett till läroplansmål och styrdokument, ställer vi oss frågade till vilka bilder som i så fall eventuellt väljs bort när någon väljs ut.

8.2.5 Det som inte dokumenteras

I vår studie talade inte förskollärarna om omsorgen, förutom då vi ställde den mer riktade frågan "vad man inte dokumenterade". Detta är liknande Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) studie där förskollärarna sällan talade om omsorgen. En uppfattning från vår studie är att omsorgen tar mindre plats samt att den är svårdokumenterad. Johansson (2011) menade i sin tidigare studie att begreppet svårdokumenterad gällande omsorg kan bero på att omsorgssituationer ofta är övergångar mellan olika moment under dagen. Oftast handlar det mer om att ge instruktioner än att samtala för att få dagen att flyta på, vilket skulle kunna vara en förklaring. En förskollärare uttryckte omsorgen som svår då den är subjektivt, vilket vi tolkat som att det är svårare att mäta omsorgen på samma sätt som andra kunskaper bland barnen. Liknande resultat visade Löfgren (2016) som i sin studie menade att förskollärarna sällan hänvisade till omsorgen i sina intervjuer och vid de tillfällena de gjorde det, kopplade förskollärarna samtidigt omsorgen till ett lärande, exempelvis att barnen utvecklas i empati istället för att dokumentera sitt arbete med en konflikthantering. Vi upplever liksom den tidigare forskningen att omsorgens plats är i stort sett helt frånvarande i förskollärarnas samtal om dokumentationen. Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) menar att i kommunala verksamhetsplaner och kvalitetsrapporter synliggörs inte förskolans omsorgsarbete, det som lyfts fram är barnens säkerhet och trygghet. Men det dagliga omsorgsarbetet lyfts inte i rapporterna. Analysen i den tidigare studien visar på att omsorgen fått en ny innebörd och handlar mer om hur barnen uppvisar trygghet och välbefinnande än pedagogernas förhållningssätt och hur de arbetar. Att

förskollärarna sällan dokumenterar omsorgsarbetet är också något som skulle kunna leda till en sämre kvalitet i omsorgsarbetet, då det då förblir oreflekterat och oanalyserat. Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) beskriver även att förskollärares profession skulle kunna påverkas när stora delar av verksamhetens innehåll inte diskuteras eller utvärderas i arbetslaget.

Vår studie visade på att förskollärare inte väljer att dokumentera det som är negativt eller konflikthanteringar. Då förskollärarna även reflekterar över det som konkret finns dokumenterat, exempelvis en bild, skulle konflikthanteringen kunna förbli oreflekterad i arbetslaget eller tillsammans med barnen, vilket också kan härleda till en sämre kvalitet och påverka förskollärares profession. Att inte reflektera över konflikthantering menar vi även skulle kunna påverka barnens trivsel och trygghet. Som tidigare nämnts beskriver Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) att barnens trivsel och trygghet oftast blir en bedömning för vårdnadshavare genom enkätundersökningar och förskollärarnas arbete med exempelvis konflikthantering är ingenting som framgår där. Löfgren (2016) menade i sin studie att om denna tysta kunskap kring omsorgen kommer fortsätta så kommer troligtvis förskollärare fokusera mer på vad barnen lär sig (deras inlärningsförmåga och intellektuella utveckling) än på deras välbefinnande att låta barn få vara barn. Löfgren (2016) ställde sig då kritisk till vad som skulle hända med framtidens samhällsmedborgare när de barn som går på förskolor nu kommer utbildas i att fokusera mer på sig själva och sin egen utveckling, än på andras välbefinnande, när samhället i stort bygger på att vi tar hand om varandra o visa omsorg till varandra.

8.3 På vilka sätt dokumenterar förskolläraren i förskolan enligt förskolläraren?

8.3.1 Bilden i centrum & genom bilder och digitala plattformar

I vår studie dokumenterar förskollärare mest genom att ta bilder med digitala verktyg som Ipad. Digitala verktyg är något som ”Läroplan för förskolan” (2018) lyfter för att barn ska få utvecklas i digitala kompetenser. Det är vanligt förekommande att bilderna hängs upp på väggen för att samtal ska kunna ske kring dem mellan barn – barn, barn- förskollärare och barn- vårdnadshavare. I en tidigare studie av Johansson (2011) framhålls hur just fotografier kan hjälpa till att synliggöra barns utveckling och lärande. Förskollärarna kan på så sätt uppmärksamma sådant de inte uppmärksammat annars genom fotografier som synliggör barnens läroprocesser. Bilden blir ett verktyg där barnen kan se sig själva och sitt eget lärande. Förskollärarna i vår studie beskriver också att Ipad och filmfunktionen används för att spela in vad barnen säger, då de upplever det svårt att vara närvarande i barngrupp samtidigt som man undervisar. Ytterligare ett sätt att synliggöra dokumentationen på beskrivs vara genom sociala medier som Instagram eller olika digitala plattformar, då främst riktade till vårdnadshavare. I ett fall beskrivs att bilder läggs upp dagligen på Instagram för vårdnadshavares skull. ”Läroplan för förskolan” (2018) beskriver att barnens integritet ska respekteras i frågor som rör dokumentation. Samtidigt beskriver en av förskollärarna att i ögonblicksbilder när någonting händer snabbt är det i stort sett omöjligt att fråga alla barnen. Hen beskriver att “drömscenariot” hade varit att alltid fråga, men att det inte blir så i stunden.

En förskollärare i vår studie reflekterar kring huruvida det påverkar barns integritet då man dokumenterar genom att ta kort på barnen. Förskolläraren beskriver att man diskuterar frågor i arbetslaget så som; “Vill alla barn vara med på kort?”, “Blir deras aktivitet eller lek avbruten

när man dokumenterar?” samt “Blir barnen i det tillfället medvetna om att det är en form av bedömning som pågår?”. Detta går att jämföra med Anne-Lie Lindgren och Anna Sparrman (refererad i Johansson, 2011) som lyfter det etiska i och med att dokumentera barn. Att bli betraktad av någon placerar barnet i en underordnad position i förhållande till pedagogen. Barnet blir då objekt för den vuxnes betraktande. Som förskollärare har man ett stort etiskt ansvar att tillfråga barnen om de vill vara med. Men ändå visar det sig att det inte fungerar så i praktiken.

8.3.2 Olika intressenter

Förskollärarna i vår studie beskriver att dokumentation är till för verksamheten, barnen och vårdnadshavare. Utöver det finns det uppfattningar om att dokumentation också riktar sig mot exempelvis chefer, kommunen och politiker. Flertalet förskollärare uppfattar att läroplansmål väljs ut av dessa intressenter för att man som förskolläraren sedan förväntas fokusera på det i sin verksamhet, trots att läroplansmålen då inte tagit avstamp i barngruppens eget intressen eller behov. Det upplevs som mindre meningsfullt av en förskollärare, medan en annan förskollärare var av uppfattningen att man ändå hade så pass stort mandat nere på “golvet” att man kunde anpassa läroplansmålet till sin barngrupp. I ett fall beskrivs det också att kommunen valde ut vissa läroplansmål för förskolor i en och samma kommun. Som förskollärare förväntades man då uppfylla vissa kriterier, vilka sedan skulle redovisas uppåt igen för att få lov att bli en “certifierad miljöförskola”. Att uppfylla vissa kriterier för att få lov att profilera sig som en “certifierad miljöförskola” på kommunens initiativ kan jämföras med studien där Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) beskriver att kraven har ökat på förskollärarna att dokumentera, till följd av det ökade fokus på lärande och förskollärarens roll som därmed beskrivs vara alltmer professionell. En reviderad läroplan till följd av en ökad statlig tillsyn samt en marknadsanpassning där förskolorna står i konkurrens till varandra kan vara orsaken till detta. Att få lov att profilera sig som en “certifierad miljöförskola” kan i sammanhanget tolkas som ett sätt för kommunen att locka vårdnadshavare till att välja förskola. Vi ställer oss dock kritiska till på vilket sätt det gynnar verksamheten och barnen när läroplansmål och ytterligare krav på förskolläraren kommer “uppifrån”, när det dessutom inte verkar upplevas som meningsfullt av förskolläraren. En uppfattning i vår studie är dock att då man dokumenterar sin kollega kan det bli en ögonöppnare, då man får syn på kollegors och sin egen roll i verksamheten. Det kollegorna i vår studie fick syn på av att dokumentera varandra var en önskan om att vara mer närvarande barnen. Johansson (2011) beskriver att dokumentation kan hjälpa förskollärare att upptäcka sitt eget handlande i olika situationer och på så sätt kunde förskollärarna förstå varför de agerade på olika sätt. Det är viktigt att kunna reflektera kring sitt eget förhållningssätt som förskollärare och genom dokumentation kan man som förskollärare få syn på sig själv. Löfdahl-Hultman m.fl. (2015) föreslår i sin studie att omsorgens plats i dokumentationsarbetet skulle kunna gå att synliggöras genom att man som förskollärare dokumenterar sitt eget förhållningssätt, vilket liknar det förskollärarna i vår studie verkar ha gjort.

9 Slutsats

Vår studie bekräftar därmed den osäkerhet vi själva erfarit från förskolan då vår studie visar på att trots att man varit verksam förskollärare i många år uppfattas fortfarande dokumentationsuppdraget som otydligt.

Det vi utläser från vår egen studie är att dokumentationen verkar synliggöra barns görande, kunskaper och lärande främst genom att bilder tas dagligen samt genom digitala plattformar och medier som riktar sig till vårdnadshavare. Förskollärares uppdrag verkar till stor del handla om att synliggöra barnens lärande på väggar och digitala plattformar medan omsorgen, likt tidigare studier inte erkänns och synliggörs på samma sätt som lärande. Då omsorgen inte erkänns i dokumentationen sett till det som framkommit i vår studie samt i tidigare forskning (Löfdahl-Hultman m.fl., 2015; Löfgren, 2016) skulle detta kunna leda till en sämre kvalitet i omsorgsarbetet då förskollärare inte har en dokumentation att reflektera ifrån. En slutsats vi gör från vår studie är att bilder eller dokumenterat material är av stor betydelse för att kunna reflektera och utvärdera verksamheten. Vår studie visar att dokumentation upplevs meningsfullt för förskollärarna men det finns samtidigt uppfattningar om att dokumentation är otydlig och kan bidra till ökad stress hos förskolläraren om man inte själv lär sig att avgöra hur mycket tid man bör lägga på att dokumentera. Det menar vi verkar vara svårt att avgöra som förskollärare, då vi tolkar det som att förskollärares professionalitet till viss del verkar mätas genom dokumentationen och att man förväntas synliggöra lärande, kunskap samt det man gör. Man synliggör det genom många olika dokumentationsformer och dessutom för många olika intressenter. Utöver det finns det också olika slags riktlinjer man som förskollärare bör förhålla sig till så som exempelvis att man ska värna om barns integritet (*Läroplan för förskolan*, 2018), vilket många av förskollärarna i vår studie tar på stort allvar. Vår studie påvisar att det samtidigt existerar tankar kring didaktiska konsekvenser av dokumentation, som i att ta många bilder och hur det eventuellt kan påverka barnens medvetenhet i att det pågår en bedömning i det förskollärares dokumenterar, eller hur det påverkar barns lek. När en förskollärare beskriver att dokumentation (och utvärdering av den) ibland görs för "externa parter" skull så upplevs det inte som att dokumentationen är till för förskollärares egen verksamhet, utan mer för att det är en del av styrkedjan. Det beskrivs att vissa läroplansmål ibland väljs ut av rektorer, baserat på utvärderingar av dokumentation från många olika förskolor. Dessa läroplansmål upplevs som mindre meningsfulla att arbeta med, då de inte väljs ut baserat på förskollärares egen barngrupp. Instagram, digitala verktyg och plattformar används dagligen för att synliggöra dokumentationen och det verkar finns en trend i att synliggöra verksamheten alltmer gentemot föräldrar på detta sätt. De förskollärare som varit verksamma längst i vår studie (23 år respektive 34 år) uttrycker båda vad man skulle kunna tolka som en osäkerhet gällande uppdraget att dokumentera. Den ena förskolläraren beskriver att dokumentationen kan upplevas som "komplex" och att dokumentation tar några år att förstå sig på. Den andra förskolläraren menar på att det inte finns någon tydlighet i hur man förväntas göra och efterfrågar därav en mall. Vår studie bekräftar därmed den osäkerhet vi själva erfarit från förskolan, då vår studie visar på att trots att man varit verksam förskollärare i många år så uppfattas fortfarande dokumentationsuppdraget som otydligt.

10 Studiens relevans för yrket & didaktiska konsekvenser

Man kan se på ett examinationsarbete som ett sätt att skolas in till att tänka på ett mer vetenskapligt sätt (Henningsson-Yousif, 2020). Det kommer att vara till fördel för oss som förskollärare eftersom det ingår i vårt blivande yrke att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och basera vår kunskap på vetenskap och forskning. Det ingår i förskollärares arbetsuppgifter att systematiskt och kontinuerligt dokumentera och utvärdera verksamheten i förskolan, men det framkommer inte hur det ska göras (*Läroplan för förskolan*, 2018). I vår studie har vi fått möjlighet att förstå dokumentation genom intervju med olika förskollärare.

Dokumentationens främsta syfte är att synliggöra verksamheten för att kunna utveckla den så att den möjliggör för barn att kunna lära, leka och utvecklas i förskolan (*Läroplan för förskolan*, 2018). Vi tolkar uppdraget att dokumentera som otydligt. Dels står det inte hur man ska gå tillväga, det framkommer inte heller hur mycket tid man bör lägga ner på dokumentation och inte heller framkommer det på ett tydligt definierat sätt exakt vad det är man avser att dokumentera. Är det barns lärande? Är det verksamheten? Är det förskolläraren? Vi tolkar det som att förskolläraren har många olika förväntningar och krav på sig från många olika intressenter gällande läroplansmål och dokumentationsarbetet. Alla förskollärare är dessutom av uppfattningen att tiden är avgörande för dokumentationsarbetet. Vår studie visade även på att förskollärarna inte heller hade lika mycket för tid för att genomföra dokumentationsarbetet i förskolan. Dagens förskollärare har alltså lika uppdrag och ansvarar alla för dokumentationsarbetet, men de har inte lika mycket tid för dokumentationsarbetet. En variation på 2–6 timmar fanns i vår studie. Det blir av relevans för vårt kommande yrke att veta att den tiden vi kommer ha för dokumentation inte är självklart utan eventuellt något vi kan behöva ifrågasätta för att kunna göra vårt uppdrag.

Likt Löfgren (2016) samt Vallberg Roth och Månsson (2008) ställer vi oss också frågande till vilka vuxna barnen ska fostras till i en förskola som blir alltmer fokuserad på lärande och mätbara kunskaper som går att ta bild på. Ur ett socialt hållbarhetsperspektiv menar vi att omsorgen borde erkännas och lyftas på samma sätt som lärande i förskolan. Vi undrar dessutom hur det är att vara barn idag, i dagens förskola där bilder tas dagligen på barnens kunskaper, lärande och görande. Vi ställer oss kritiska till huruvida alla dessa bilder på barnens progression av lärande och görande är nödvändiga för att kunna utveckla verksamheten i förskolan för barnens bästa och hur det påverkar barnens möjlighet att bli till på olika sätt.

Vi intresserar oss för exemplet i vår egen studie där dokumentation istället riktade fokus mot förskollärarens eget förhållningssätt, vilket beskrivs som en "ögonöppnare" av förskollärarna själva. Genom att dokumentera på detta sätt kanske man kunde möjliggöra en diskussion om vad man som förskollärare faktiskt erbjuder barnen för lärande och omsorg i förskolans dagliga verksamhet. På detta vis kanske fokus på att ta kort på barnen och bedöma individuella barns kunskaper i tidig ålder tonas ner och mer fokus kan istället riktas mot hur verksamheten kan utvecklas, omsorgen inkluderat.

11 Förslag på vidare forskning

Då begreppet undervisning är något som tillkommit med den reviderade läroplanen "Läroplan för förskolan" (2018) anser vi att det behövs mer forskning på hur det påverkar förskollärares syn på dokumentation i förskolan samt hur undervisning realiseras i förskolans verksamhet. En bredare undersökning hade kunnat göras för att undersöka upplevelser om det nya begreppet i uppdraget. Observationer av hur man arbetar med dokumentation under en längre tid, på flera olika förskolor i Sverige menar vi är något som skulle vara intressant för att få förståelse för vad förskollärarens uppdrag innebär.

Vi anser även att det behövs mer forskning på hur verksamheten kan organiseras för att möjliggöra förutsättningar för förskolläraren att ta sig an sitt yrke och alla dess uppgifter utan att behöva känna sig stressade. Samtliga förskollärare i vår studie upplever att de inte har

tillräckligt med tid för dokumentationen och tidigare forskning visar på att tiden för dokumentationsarbetet är avgörande för att nå en kvalitet i sitt arbete och i verksamheten (Knauf, 2020).

Det framgår i vår studie att förskolorna är påverkade av digitaliseringen. Förskollärarna använder sig av social media såsom Instagram samt av olika digitala plattformar för att synliggöra dokumentationsarbetet. Här behövs det mer forskning på huruvida detta sätt att synliggöra verksamheten blir det bästa för barnen i förskolan, då man enligt "Läroplan för förskolan" (2018) samtidigt förväntas värna om barnens integritet. Hur påverkas små barn av att deras vardag dagligen dokumenteras och synliggörs, bland annat genom att sätt upp kort på väggar, genom sociala medier och digitala plattformar.

12 Referenslista

- Ahrne, S. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G., Svensson, P., *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 8–31). Liber AB.
- Emilson, A., & Pramling Samuelsson, I. (2014). Documentation and communication in Swedish preschools, *Early Years*, 34:2, 175–187.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2014.880664>
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G., Svensson, P., *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 34-54). Liber AB.
- Henningsson-Yousif, A. (2020). Forskande verksamhet – tankar om bevekelsegrunder och kunskapsbidrag. I Åkerblom, A., Hellman, A., Pramling, N., *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. (s. 293-297). Gleerups Utbildning AB.
- Insulander, & Svärde Åberg. (2014). Vilken kunskap erkänns i det systematiska kvalitetsarbetet? Om oförenliga tankestilar i dagens förskola i dagens förskola. *Tidsskrift för Nordisk Barnehageforskning*, 7, Tidsskrift för Nordisk Barnehageforskning, 01/13/2014, Vol.7.
<https://doi.org/10.7577/nbf.779>
- Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Skolverket.
- Knauf, H. (2020). Documentation Strategies: Pedagogical Documentation from the Perspective of Early Childhood Teachers in New Zealand and Germany, *Early Childhood Education Journal*, 48(1), 11-19.
- Löfdahl-Hultman, A., Folke-Fichtelius, M., Löfgren, H. (2015). I Resultatdialog 2015. *Synliggörande, dokumentation och en förändrad lärarprofession i förskolan*. (s.129-137). Vetenskapsrådet.
- Läroplan för förskolan: Reviderad 2018*. (2018). Skolverket.
<https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>
- Löfgren, H. (2016). A noisy silence about care: Swedish preeschool teachers talk about documentation, *Early Years (London, England)*, 36(1), 4-16.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2015.1062744>
- Marton, F. (1981). Describing ceonceptions of the world around us. *Instructional science*, 10, 177-200
- Marton, F., Booth, S. (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur.

- Pramling, N. (2020). Vad utmärker vetenskaplig kunskap?. I Åkerblom, A., Hellman, A., Pramling, N., *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. (s. 15-36). Gleerups Utbildning AB.
- Sheridan, S., Pramling Samuelsson. (2016). *Barns lärande - fokus i kvalitetsarbetet*. Liber AB.
- Skolverket (2020a, 7 april) *Förskolan styrs av skollagen och läroplanen*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/forskolan-styrs-av-skollagen-och-laroplanen#h-Skollagen>
- Skolverket. (2020b, 27 augusti). *Dokumentation i förskolan*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/dokumentation-i-forskolan>
- Svensson, L., & Åkerblom, A. (2020). Fenomenografi om undervisning i förskolan. I Åkerblom, A., Hellman, A., Pramling, N., *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. (s. 89-105). Gleerups Utbildning AB.
- Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I Ahrne, G., Svensson, P., *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 208-219). Liber AB.
- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi : Forskning om uppfattningar* (Teori, forskning, praktik). Studentlitteratur
- Vallberg Roth, A-C., Månsson, A. (2011). Individual Development Plans from a Critical Didactic Perspective: Focusing on Montessori- and Reggio Emilia-profiled Preschools in Sweden, *Journal of Early Childhood Research*, 9(3), 246-291, <https://doi.org/10.1177/1476718X10389148>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed* (Reviderad utgåva ed.). Vetenskapsrådet.
- Wahlström, N. (2016). *Läroplansteori och didaktik*. Gleerups Utbildning AB
- Åberg-Bengtsson, L., Pramling, N. (2020). Data att räkna med – om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I Åkerblom, A., Hellman, A., Pramling, N., *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. (s. 185-204). Gleerups Utbildning AB.
- Åkerblom, A., Hellman, A., & Pramling, N. (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Gleerups Utbildning AB.
- Åsén, G., Vallberg Roth, A., & Vetenskapsrådet. (2012). *Utvärdering i förskolan : En forskningsöversikt* (Vetenskapsrådets rapportserie, 2012:6). Vetenskapsrådet.

13 Bilagor

13.1 Bilaga 1 Informationsbrev

Hej!

Vi heter Linda Gustafsson och Camilla Lundqvist och vi studerar till förskollärare på Göteborgs Universitet. Vi arbetar just nu med vårt examensarbete och hoppas du vill vara en del av den kvalitativa undersökningen som vi kommer genomföra.

Det ingår i förskollärarens uppdrag att dokumentera verksamheten enligt läroplan och skollag, men det framgår inte *hur* man går tillväga, syftet med studien är därför att ta reda på förskollärares olika uppfattningar av dokumentation och hur dokumentation kan bli till. Inga svar kommer vara rätt eller fel utan vi är intresserade av din ärliga uppfattning av dokumentation i förskolan.

Vi kommer använda intervju som metod där vi ställer öppna frågor till dig och det kommer ta ca 30 minuter. Vi kommer spela in ljudet och ljudet kommer sedan transkriberas till skrift och därefter raderas ljudinspelningen.

Men tanke på covid-19 är vi medvetna om att det blir svårt att ses därför har vi gärna telefonintervju eller digital intervju på en tid som passar dig.

Etiska principer som vi tar hänsyn till i vår intervju med dig som förskollärare:

Informationskravet handlar om att informera om studien samt att de tillfrågade själv får avgöra om de vill delta i studien eller ej. När vi tar kontakt med dig som förskollärare kommer vi informera om vår studies innehåll, vilket syfte som studien har och att studien endast kommer att användas i vårt examinationsarbete av oss samt vår handledare. Därefter får du själva avgöra om du vill deltaga.

Konfidentialitetskravet handlar om att de medverkandes identitet inte ska kunna identifieras av utomstående. Vi kommer därför informera dig som förskollärare att ditt namn, förskolans namn och annan information som kan leda till just dig kommer att tas bort eller anonymiseras. Istället för att skriva ditt namn kommer vi att skriva "förskollärare A", "B" eller "C" i studien.

Nyttjandekravet handlar om att de uppgifter som finns från de medverkade endast får användas i forskningssyfte. Enligt denna princip får inte personuppgifter användas för exempelvis kommersiellt bruk. Vi vill därför informera dig om att de uppgifter som du lämnar endast kommer användas till vår studie.

Samtyckeskravet innebär att du som medverkar deltar frivilligt. Vi kommer därför innan intervjun påminna dig som förskollärare om att du när som helst kan välja att avbryta eller att inte svara på specifika frågor.

Har du frågor, tveka inte att kontakta oss.

Tusen tack för din medverkan!

Linda & Camilla

13.2 Bilaga 2 Intervjufrågor

Börja att berätta om studiens syfte samt de etiska principer vi förhåller oss till.

Inledningsfråga:

Vilken ålder är det på barnen du arbetar med?
När utbildade du dig till förskollärare?

Hur går dokumentationen till

Kan du berätta lite om hur du brukar dokumentera i förskolan?
Vilka verktyg använder du och varför?
När görs dokumentationen? Vilka tillfällen?
Hur mycket tid lägger ni ner på dokumentationen?
Vem dokumenterar?

Förskollärarens uppfattning

Vad anser du är syftet med dokumentationen i förskolan?
Vad tycker du är bra med dokumentation i förskolan?
Vad tycker du är mindre bra med dokumentation i förskolan?
Har dokumentation i förskolan förändrats något över tid? Om ja, på vilket sätt?

Barnens delaktighet

Hur deltar barnen i dokumentationen?
Vad finns det för fördelar för barnen med dokumentation i förskolan?
Vad finns det för nackdelar med dokumentation i förskolan för barnen?

Vad dokumenteras

Vad är det du dokumenterar i förskolan?
Vad händer med dokumentationen efter du dokumenterat?
Hur används dokumentationen?
Vad gör ni med dokumentationen som inte används?

Vilka läroplansmål framträder ofta i dokumentationen?
Vilka läroplansmål tycker du framträder mer sällan i dokumentationen?
Är det något ni väljer att inte dokumentera? Varför?

Utvärdering

Vad är det som utvärderas?
Hur använder ni dokumentationen i det systematiska kvalitetsarbetet?

Avslutande frågor

Om du hade fått välja hur dokumentationsarbetet skulle få gå till hur hade du velat göra då?
Är det något vi inte tagit upp om dokumentation som du vill tillägga?